

**LATVIJAS-
IGAUNIJAS**
BIEDRĪBAS
MĒNESRAKSTS

◆
LĀTI-EESTI
ŪHINGU .
KUUKIRI

2.
NUMURS
1937. GADĀ

Saturs:

1. **O. Nonācs.** Autoritārais režims Latvijā.
2. **Observer.** Igaunijas vienotās valsts trīs gadi.
3. **Prof. A. Piips.** Baltijas tautu sadarbība.
4. **G. Šaurums.** Tērbatas universitāte pagātnē un tagdnē. IV.
5. **Arturs Baumanis.** Fridrichs Rodins.
6. **Ed. Triiks.** Ēstija, tevi es mīlu. Latviski atdzejojusi Lonija Jēruma.
7. **Valevs Uibopuu.** Nepārvarams šķērslis. Latviešu valodā tulkojusi Lonija Jēruma.
8. **Marija Undere.** Pavasaļa zeme. Latviski atdzejojis Jānis Žīgurs.
9. **Alberts Sprūdžs.** Jumta sitējs. Igaņu valodā tulkojis V. Švarcs.
10. Chronika.

Ilustrācijas:

1. Valsts un Ministru prezidents Dr. K. Ulmanis.
2. Igaunijas valsts vecākais K. Pätss.
3. Tērbatas «Latviešu rakstniecības vakaru» dibinātāji.
4. J. Hurts «Vilienžu» vidū.
5. Baltijas pāviljons Parīzes pasaules izstādē.

Sisukord:

1. **O. Nonats.** Autoritaarne riigivalitsus Lätis.
2. **Observer.** Kolm aastat koondatud riigivõimu Eestis.
3. **Prof. A. Piip.** Balti rahvaste koostöö.
4. **G. Šaurums.** Tartu ülikool minevikus ja nüüd. IV.
5. **Arturs Baumanis.** Fridrich Rodins.
6. **Ed. Triik.** Sind armastan, Eesti. Lāti keelde tõlkind Lonija Jeruma.
7. **Valev Uibopuu.** «Ületamatu tõke». Lāti keelde tõlkind Lonija Jeruma.
8. **Marie Under.** Kevalmuld. Lāti keelde tõlkind Jaan Žigur.
9. **Alberts Sprudžs.** Katuselööja. Eesti keelde tõlkind V. Švarts.
10. Kroonika.

Illustratsioonid:

1. Latvija Riigi ja Ministerpresident Dr. K. Ulmanis.
2. Eesti Vabariigi riigivanem K. Pätss.
3. Tartu «Lāti kirjandusõhtute» rajajad.
4. J. Hurt Viliensise liikmete peres.
5. Balti paviljon Pariisi maailmanäitusel.

Spetsiaalne fond

LATVIJAS-IGAUNIJAS BIEDRĪBAS
MĒNEŠRAKSTS
LĀTI-EESTI ÜHINGU KUUKIRI

2. numurs

1937. g. maijā

5. gads

ENSV
Riiklike Avalik
Raamatukogu
4703

EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOG

Dr. Kārlis Ulmanis, Latvijas Valsts un Ministru prezidents.
Dr. Karlis Ulmanis, Latvija Riigi ja Ministerpresident.

Autoritārais režims Latvijā

Autoritaarne riigivalitsus Lātis

Apmeklējot ārzemes un sarunājoties ar turienieti par Latvijas apstākļiem, nākas konstatēt mūsu apstākļu nepazinējos tendenci, tagadējo stāvokli uztvert par tādu, kuŗš it kā būtu pretrunā pret demokratisma principiem, kur vadonības resp. valdības griba tiktu uzspiesta, nerēķinoties ar sabiedrības domu. Ir noprotams, ka Itālijas fašisma vai Vācijas nacionālsociālisma apstākļu vispārināšana un viņu attiecināšana arī uz citām zemēm, kuŗas mainījūšas savu parlamentārisko iekārtu, to skaitā arī uz Latviju, šādā spriešanā ir izšķiroša. Vismaz tā tas sakāms par tālākām zemēm, kuŗām Latvijas apstākļi ir gluži sveši, kamēr tuvākās zemēs, kuŗas labi pazina parlamentārisma laika pārmērības mūsu valstī, tā mēdz spriest uz automatisma principa pamata, kur viens ekstrems parasti izsauc otru — gluži pretējādas dabas ekstrema. Te nav aizmirsts apstākļi, ka Latvijā līdz 15. maijam bija rekorda zeme partiju skaita ziņā, jo saeimas vēlēšanās iesniedzamie saraksti ar katrām vēlēšanām augtin auga, sniegdamies jau četros un pat piecos desmitos. (1931. gada vēlēšanās sacentās veselas 44 partijas resp. grupas.)

Tamlīdzīgi spriedēji un vērtētāji izlaiž vienu un pie tam pašu galveno apstākli no acīm, proti Latvijā notikušo politisko pārmaiņu gluži savdabīgo raksturu, kur pārvērtības no parlamentārisma uz autoritāro režīmu nāca ne kā patvarīgs akts cīņas rezultātā, bet šo pārmaiņu izvedēji bija tās pašas personas, kuŗas bija likušas Latvijas valsts pamatus un kuŗas pārmaiņu izvešanā rikojās pilnā saskaņā ar jau sen nobriedušo sabiedrības gribu un vēlēšanos. Šādu apstākļu rezultātā autoritārajam režīmam, kāds nodibinājās ar 15. maiju, neko nevajadzēja uzspiest, bet gan visur un visās dzīves nozarēs nācās tikai sankcionēt jau to stāvokli, kāds iedzīvotāju nospiedošā vairākuma psihē jau tika un bija izjusts par vienīgi pareizo.

Viibides vāļismail ning vesteldes sealse inimesega Lāti oludest, tuleb meie olude mittetundjate juures konstateerida tendentsi, vōtta nūūdset olukorda sellisena, mis nagu oleks vastolus demokratismi printsiipidega, kus juhtkonna resp. valitsuse tahe saaks peale sunnitud, arvestamata ūhiskonna mōtet. On mōistetav, et Itaalia fašismi vōi Saksa natsionaalsotsialismi olude ūldistamine ning nende maksma panemine ka teiste maade kohta, millised on muutnud oma parlamentaarset korda, nende seas ka Lāti, on sellise otsuse tegemises otsustav. Vāhemasti nii on see kaugemate maadega, kelledele Lāti olud on ūpris tundmatud, kuna lāhemad maad, kes hāsti tundsid parlamentarismiaja liialsusi meie riigis, otsustavad tavalisesti nii automatismi printsiibi pōhjal, kus ūks ekstreem kutsub tavalisesti esile teise — otse vastasloomulise ekstreemi. Siin pole unustatud olukod, et Lāti 15. maini oli rekordimaa parteide hulga suhtes, kuna Saeima valimistel sisseantavad nimistud igal valimisē alatasa suuresid, ulatudes juba nelja, isegi viide kūmnesse. (1931. aasta valimistel vōistles tervenisti 44 parteid resp gruppi.)

Sellised otsustajad ning hindajad on jātņud unustusse ūhe ning seejuures peamise teguri, nimelt Lātis toimunud poliitiliste muutuste hoopis iselaadilise iseloomu, kus ūleminēk parlamentarismilt autoritarsele riigivalitsusele tuli mitte vāgivaldse aktina vōitluse tulemusena, vaid selle ūleminēku teostajad olid samad isikud, kes olid rajanud Lāti riigi ning kes riigikorra muutmises teotsesid tāielikus kooskōlas juba ammu valminud ūhiskonna tahte ning sooviga. Selliste olude tulemusē autoritaarne riigivalitsus, mis tekkis 15. maiga, ei pidanud midagi peale suruma, kuid kōikjal ja kōigil elualadel tuli vaid sanktsioneerida juba seda seisukorda, mis elanikkonna rōhuva enamuse psūhhis juba sai ja oli lābi tuntud ainuōigena.

Parlamentārisma laiks mūs bija ievēdis pārspilētā partikularismā, kur daļa bija viss, veselais — nekas; sikumi dominēja pār galveno, partijas pār valsti. Partijas jau sāka dibināt ne tikai pēc atsevišķiem arodiem, bet arī pēc atsevišķu pilsoņu maķa interesēm (no 18. marta likuma cietušie). Tagad mācāmies no šīs kaites atlābt un saprast vispirmā kārtā valsts vajadzības.

Ka šis atveseļošanās process jau strāuji ir gājis un arvien iet uz priekšu, tam par vislabāko pierādījumu var noderēt pagājušā ziemā un šo pavasari aprīņķos noturētās zemnieku dienas. Runāja gan te arī par šķietami sikām lietām un vietējiem jautājumiem, bet dominēja viscauri valstiska doma un vispārības vajadzību uztvēre. Zemnieku dienās ar viņu vairāk nekā 20.000 dalībnieku autoritārā režīma valdība nostājās vaigu vaigā ar zemes pātiesām vajadzībām, kas parlamentārisma laikā nemaz nebija iespējams, jo tad visas vajadzības, tā sīkās, kā lielās, tika aptumšotas un greizā spoguļi nostādītas partejiskos nolūkos. Zemnieku dienās visiem resorciem un kamerām atklājās plašs darba lauks un tika doti norādījumi, kuŗā vietā vispirms roka pieliekama, lai dzīves apstākļi uzlabotos. Te, piemēram, satiksmes resoram jaunā apgaismojumā tika nostādīta satiksmes ceļu uzlabošanas nepieciešamība; te skolu resors guva jaunus norādījumus par skolu tikla pārkārtošanu un par nepieciešamību programā piemērot dzīvei. Te atklājās lielā nesamērība starp dažādiem valsts apvidiem ienākumu un pienākumu ziņā, kādu stāvokli uz priekšu grib novērst, iznīcinot vai vismaz mīkstīnot tālumnieku un tuvumnieku kontrastējošos jēdzienus un nostādot valsts dažādos apgabalus pēc iespējas vienādi labvēlīgos apstākļos.

Šīs zemnieku dienas jau ir iespaidojušas jaunā valsts budžeta pārkārtošanu un arī likumdošanu. Lauku dzīves rēgulēšanā, piemēram, pārgrozības lauku māju mantošanas kārtībā jaunajā civillikumā, tāpat ģimenes piemaksas laukstrādniekiem, — šo likumu ierosme ir radusies šajās zemnieku dienu pārrunās.

Parlamentārismi aeg oli meid viinud liialdatud partikularismi, kus osake oli kõik, terve — midagi; pīsiāsjad domīneerīsid peāmīse üle, parteid üle rīīgi. Hakati asutama parteīsid mitte ainult ūksikute kutsete jārele, vaid ka ūksikute kodanīkkude rahakoti huvides (18. mārtsī seadusest kannatajad). Nūūd ōpīme sellest veast tervenema ning mōīstma esījōones rīīgi vajadusi.

Et see tervenemīseprotsess on hoogsasti lāīnud ning alatasa lāheb edasi, sellele parīmaks tōenduseks kōlbbā mōōdunud talvel ning sel kevadel maakondades peetud pōllumeeste pāevad. Rāāgīti sīin ka nāīlīselst pīsikēstest asjadest ning kohalīkkudest kūsīmustest, kīud lābi kōīge domīneerīsrīīklik mōte ning ūldsuse vajaduste mōīstīmine. Pōllumeeste pāevīl, nende enam kui 20.000 osalīsega, autorītaarne rīīgīvalītus seīsīis pale pales maa tōelīste vajadusētega, mīs parlamentārīsmī ajal ūldse polnūd vōīmalīk, kuna sīīs kōīk vajadused, nīī vāīksed kui suured, sāīd mustatud ning asetatud kōverpeegllīse parteīlīse eesmārgīga. Pōllumeeste pāevīl kōīgīl mīnīstēerīumel ja kodadel avanes lāī tōōvāli ning sāī antud nāpūnāīteīd, kuhu peab kōīge esmāks kallale asuma, et elujārg pāranēks. Sīīn, nāīteks, teedemīnīstēerīumīle uues valgustuses sāī nāīdatud līīkleemīstēede pārandamīse mōōdapāēsēmatu vajadus; sīīn harīdusemīnīstēerīum sāī uusi juhtnōōre koolīvōrgu ūmberkorraldamīsest ning tarīdusest programī mūuta elulāhedaseks. Sīīn avastus suūr ūhtlusetus ūksikute maosade vahel sīssetulekute ja kohustute suhtes, mīllīst olukorda tahetakse tulevīkus kōrvaldada, kaotades vōī vāhemasti pehmēdades kaugete ning lāhedate kontrasteerīvad mōīsted ning asētades maa mītmesuguseīd osasīd vōīmalīkult ūhesuguselt hāādesse oludesse.

Need pōllumeeste pāevad on juba mōījustanud rīīgi uue eelarve ūmberkorraldamīst ning ka seadusandlust. Maaēlu rēgulēerīmīne, nāīteks, mūudatused talude pāranduskorras uues Tsīvīlīseadustīkus, samuti perekonna juurdemaksud pōllutōōlīstēle, — nende seaduste algatus on tekki-

Šis laiks ir liels celtniecības laiks daudzējādā ziņā. Vispirms šī vārda materiālā nozīmē. Norūķēdams pilsētās un vispirms galvas pilsētā pie malas visu nevērtīgo un savu nozīmi zaudējušo, atsvabinādams laukumus grandiozām laikmetīgām celtnēm, atbrīvodams katedrāles no viņu nepiedienīgās tirgus būdu un krāmu šķūņu aizsegas un tā šiem dievnamiem likdams augšāmcelties viņu pirmatnējā varenībā; uz laukiem meklēdams piedienīgu stilu visām sabiedriskām ēkām un gādādams par ērtībām vispāri lauku būvniecībā, jaunais atdzimšanas laiks grib atstāt par sevi materiālus pieminekļus, kas visspilgtāki izpaužas visu tautu aptverošajā ziedojumu vākšanā Uzvaras parka izbūvei.

Vēl lielāka nozīme ir garīgās celtniecības laikam, kuŗš ar lieliem dibinājumiem Tēvzemes balvas un Kultūras fonda dažādu stipendiju veidā grib līdzināt ceļu garīgai jaunradišanai. Kādu plūdumu ir ņēmusi garīgā atmoda pēc 15. maija, to rāda nebeidzamā atbalss, kādu visos Latvijas novados ir atradis 28. janvāra draudzīgais aicinājums.

Pāri abiem iepriekšējiem celtniecības veidiem ir tas lielais celtniecības darbs, kāds ir sākets tautas dzīvā spēka saglābšanā un dzīvā spēka avotu nodrošināšanā, kas izsakas ģimenes pamatu stiprināšanā, lauku dzīves apstākļu uzlabošanā un jaunatnes audzināšanas pārveidošanā.

Jaunais, autoritārā režīma laikmets ir izcēlis savā nozīmē darbu un pienākumu. Mēs jūtam, ka ir cēlies savā nozīmē tā zemnieks un strādnieks, kā arī mākslinieks, literāts un zinātnieks. It visi, tā praktiskā, kā garīgā darba strādnieki, esam auguši lielāki paši savās un arī citu acīs. Un līdz ar to arī mūsu darbs ir kļuvis labāks, jo viņš tiek rūpīgāki strādāts, kā jau tāds, par kuŗa nozīmi vairs nav šaubu ne pašam darba darītājam, ne arī tam, priekš kuŗa darbs tiek darīts. «Mūsu dienu labums, kā to mežu dienu atklāšanā uzsvēra valsts prezidents Dr. K. Ulmanis, pastāv iekš tam, ka iedami savās dienas gaitās, esam paši sevi piespieduši nedomāt tikai par šodienu vien, esam aizmirsuši strādāt tikai vienai stundai un vienai dienai.» At-

nud nendes põllumeeste pāevade läbirääkimistes.

See aeg on suur ehitusaeg mitmeski suhtes. Esiteks selle sõna materiaalses tähenduses. Koristades linnades ning esmaajoones pealinnas kõik väärtusetu ning tähtsuse kaotanu, vabastades välju grandioossetele ajakohastele ehitustele, vabastades katedraalid nendele mittekohaste turuonnide ning vanakraami künide eeskattest ja nii pannes neid jumalakodasid ülestõusma nende ürgses võimsuses; maal otsides kohast stiili kõigile seltskondlikele hoonetele ning hoolitsedes avarate võimaluste eest üldse maa ehitustöös, tahab uus taassünni ajastu jätta endast maha materiaalseid mälestussambaid, mis kõige silmatorkavamalt väljendub kogu rahvast enda alla võtvas annetuste kogumises võiduväljaku väljaehitamiseks.

Veel suurema tähtsuse omab vaimne ehitusajajärk, mis suurte üritustega Isamaa kingi ja Kultuuri kapitali mitmesuguste stipendiumite kujul tahab tasandada teed vaimsele loomingule. Milline on vaimse taassünni vool pärast 15. maid, seda näitab lõpmatu vastukaja, millise kõigis Läti maakonnis on leidnud 28. jaanuari sõbralik üleskutse.

Üle mõlemate rõõmustavate ehitustöö harude käib see suur ülesehitustöö, mis on alatud rahva elava jõu alalhoidmises ning elava jõu allika kindlustamises, maa elujärje parandamises ja noorsoo kasvatuse ümberkorraldamises.

Uus autoritaarse riigivalitsuse ajajärk on tõstnud esile töö ja kohustuse tähtsuse. Me tunneme et on kasvanud oma tähtsuses nii põllumees ja tööline, kui ka kunstnik, kirjanik ja teadlane. Kõik, nii kehalise kui ka vaimse töö tegijad, oleme sirgunud suuremaks nii endi kui ka teiste silmis. Ning ühes sellega ka meie töö on muutunud paremaks, kuna see saab tehtud hoolikamalt, nagu ikka töö, mille tähtsuses pole kahtlust töötegijal endal, ega ka sellel kelle jaoks see töö saab tehtud. Meie aja häädus, nagu seda metsa pāevade avamisel rõhutas riigipresident Dr. K. Ulmanis, seisab selles, et «minnes oma töörada, oleme ise endid sundinud mitte mõtlema vaid

bildības prasība, kas ir cieši saistīta ar vadonības principu, ir tā, kuŗa ikvienu darbu padara labāku un panākumiem bagātāku.

Pārrunātās lauksaimnieku dienas ar savu stipri atklāto valodu ir labs paraugs arī preseī aizvien jaunu ceļu meklēšanā un lietu kritiskā vērtēšanā. Šāda kritiska vērtēšana saskan ar autoritārā režīma būtību. Kādā apspriedē, kuŗa bija domāta vispirmā kārtā preses saimei, valsts prezidents taisni mudināja preses ļaudis vērtēt notiekošo un, kur nākas, aizrādīt arī uz trūkumiem un nepilnībām, kādas aizvien iespējamas tur, kur darbu dara, jo labākais arvienu ir pārāks par labu, vai tikai puslīdz labu.

Autoritārais režīms ir izsaucis uz skatuves jaunas personas. Ne protekcionisms, ne piederība pie kādas zināmas grupas ir tas, kas šīs personas ir izsaucis, bet gan darbīgums un organizatora spējas. Taisni tajos resoros, kur šādas pārmaiņas ir notikušas, ir manāma dzīva rosība, kas vispirms sakāms par lauku dzīves celšanu uz veselīgiem darba un nacionālas atdzimšanas pamatiem.

Pietiek tikai paturēt acīs visu iedzīvotāju šķiru un daudzo darba nozaru saskaņotu rīcību, lai pārlicinoši varētu konstatēt, ka ārienē diezgan cieši nodibinājies uzskats par to, ka autoritārais režīms vispāri ir pretdemokrātisks, uz Latviju nav attiecināms. Gluži otrādi — šis režīms dod visus priekšnoteikumus, lai varētu rasties jauna satversme, kuŗā būtu novērsti visi tie trūkumi, kādi piemita parlamentārisma iekārtai līdz 15. maijam.

tānapäevast, oleme unustanud tōõtama vaid ūheks tunniks, ūheks päevaks.» Vastutuse printsiip on see, mis iga tōō teeb paremaks ning tulemusrikkamaks.

Mainitud põllumeeste päevad oma tublisti avaliku keskusteluga on hääks eeskujuks ka ajakirjandusele ūha uute teede otsimises ning asjade kriitilises hinnangus. Selline kriitiline hindamine on kooskōlas autoritaarse riigivalitsuse olemasoluga. Ūhel koosviibimisel, mis esmajoones oli mõeldud ajakirjanike perele, riigipresident just kaskis ajakirjanikke hinnata sündivat, ning, kus on vajalik, viidata ka puudustele ja vigadele, mis alati võivad juhtuda seal kus tehakse tōōd, sest parem seisab alati ūle hääst, vōi poolenisti hääst.

Autoritaarne rigivalitsus on kutsunud lavale uusi isikuid. Mitte protektsionism ega kuulumine teatavasse rūhma pole see, mis on tōstnud esile need isikud, vaid küll tōokus ning organisatoorsed vōimed. Just neis ministeeriumes, kus sellised muutused on sündinud, tundub elavam tōō, mida esmajoones peab ūtlema maaelu tōstmisest tervislikele tōō ning rahvusliku taassūnni alustele. Aitab vaid pidada silmas kōiki elanikkonna kihtide ning mitmesuguste tōōharude kooskōlastatud tegevust, et tōestavalt vōiks konstateerida, et väljaspool küllalt sūgavasti juurdunud vaade sellest, et autoritaarne riigivalitsus ūldse on demokratismivastane, pole maksev Lāti kohta. Just vastupidi see riigivalitsus annab kōik eeldused selleks, et vōiks tekkida uus pōhiseadus, kus oleks kōrvaldatud kōik need puudused, milliseid omas parlamentarismi riigikord 15. maini.

Igaunijas vienošanās valsts varas trīs gadi

Tās sekmīgie panākumi visās nozarēs

Kolm aastat koondatud riigivõimu Eestis

Selle viljakad tulemused kõigil aladel

1937. gada 12. martā pagāja trīs gadi, kopš Igaunijas valsts iekārtā notika ass lūzums, kas izpaudās partiju savstarpējo cīņu tūlītējā likvidēšanā un visas valsts varas pāriešanā valsts vecākā K. Pätsa un valdības rokās. Šie trīs apvienotās valsts varas darbības gadi ir bijuši Igaunijai visās nozarēs bagāti ar svētību — tas tagad jāatzīst ikvienam neitrālam novērotājam.

Igaunija šo triju gadu laikā ir dzīvojuši zem miera un uzbūves darba zvaigznes un to var skaitīt par šī laikmeta vispozitīvāko sasniegumu. Agrāk, partiju cīņu dienās, arī protams, valsts darbā bija panākumi, bet šis cīņu laikmets tai pašā laikā atstāja tautas dvēselē arī ļoti daudz negatīva: noejot līdz pēdējam galējībām iestāžu un personu politizēšanā, visa valsts pārvērtās it kā par lielu cīņu lauku, kur atsevišķas ieinteresētās aprindas visu laiku sacentās dēļ varas. Cik daudz šāda cīņa prasīja velta enerģijas patēriņa, un kas vēl ļaunāk — tā sakūra naidu visā tautā! Tā sašķēla un saskaldīja iedzīvotājus daudzās grupās un nopietnākos cilvēkos jau sāka rasties sašutums, kad tie redzēja, ka vislielākos panākumus guva tie, kam bija visstiprākie elkoņi.

Tagad šo triju gadu laikā uzskati pilnīgi grozījušies. Šķelšanās vietā tagad tautai noskaidrota sadarbības un vienības nepieciešamība. Individuālās domāšanas vietā attīstīta arī kolektivitātes sajūta un, pēc visām pazīmēm spriežot, — ne veltīgi. Tagad igauņu tauta atkal sākusī justies kā vesela vienība, kādā tā bija valsts dibināšanas un brīvības cīņu laikā, kad viņa veica lielus darbus.

Šis valstiskās domāšanas izplatīšanās ir pēdējos mājas miera gados Igaunijā spērusi milzu soļus uz priekšu un tas var igauņu tautas nākotnei nākt tikai par labu.

Tīri rokām taustāmus ieguvumus apvienotās valsts varas darbības gadi ir de-

12. martsil 1937. aastal mөөdus sellest kolm aastat, kui Eesti riiklikus korras teostati murranguline pööre, mis end awaldas parteidevaheliste võitluste päevapeales likvideerimises ja kogu riikliku võimu üleminekus riigivanem K. Pätsi ja vabariigi valitsuse kätte. Need kolm koondatud riigivõimu tegutsemise aastat on Eestile olnud kõigil aladel õnnistusrohked, seda peab praegu iga erapooletu vaatleja tunnustama.

Eestis on nende kolme aasta kestel elatud rahu ja ülesehitava töö tähe all ja seda võib lugeda selle ajajärgu kõige positiivsemaks saavutuseks. Varem, parteivõitluste päevil, oli riiklikus tões muidugi ka tulemusi, kuid see võitluste ajajärk jättis rahva hinge samal ajal ka väga palju eitavat: äärmuseni arenenud asutuste ja isikute politiseerimisega muudeti terve riik nagu suureks võitlusevājāks, kus üksikud huviringkonnad kogu aeg heitlesid võimu pärast. Kui palju see võitlus nõudis asjatut energija kulu ja mis veel halvemta ajas kogu rahva omavahel tulli. Nii lõhestati ja killustati elannikond mitmeks leeriks ning tōsisemate inimeste keskel kippus juba maad vōtma riigitūdimums, kui nāhti, et kõige suurem edu hakkas osaks langema neile, kel olid kõige tugevamad küünarnukid.

Nүүд on selle kolme aastaga vaated põhjalikult muutunud. Lahkukiskumise asemel on nүүд rahvale õpetatud koostöö ja ühteohiu vajadust. Individualse mõtlemisviisi kõrval on arendatud ka kollektivistlikke tundeid ja kõigi tundemärkide järele mitte asjatult. Nүүд on eestlased jälle hakanud end tundma ühise tervikuna, nagu nad seda olid riigi loomise ja vabadussõja päevil, kus saadeti korda suuri tegusid.

See riikliku mõtlemisviisi levik on viimastel kodurahu aastatel teinud Eestis suuri edusamme ja eesti rahva tulevikule võib sellest ainult kasu tulla.

Konstantins Pätss, Igaunijas valsts vecākais.

Konstantin Päts, Eesti riigivanem.

vuši Igaunijas saimnieciskajā dzīvē. Priekš 1934. g. 12. marta Igaunijas saimnieciskais stāvoklis bija ļoti smags. Visādas krīzes, sašaurinājumi, darba trūkums un citas nelaimes tad bija ikdienišķas parādības. Bet tikko izbeidza iekšējās cīņas un valsts vara varēja visu savu uzmanību veltīt saimniecības uzlabošanai, visas šīs nelaimes tika uzvarētas samērā īsā laika sprīdī. Bezdarbs pazuda, lauksaimniecība, rūpniecī-

Pāris kāegakatsutavaid tulemusi on koondatud riigivõimu tegutsemise aastad avaldanud Eesti majanduse elus. Enne 12. märtsi 1934. aastal oli majandusline seisukord Eestis väga raske. Jgasugu kriisid, kitsendused, tööpuudus ja muud hädad olid siis igapäevasteks näheteks. Niipea aga kui lõpetati sisevõitlused ja riigivõimsai kogu oma tähelepanu pühendada majanduse tervendamisele, saadi kõigist neist

ba, tirdzniecība un citas nozares tūlīn dabūja it kā jaunu dzīves spēku. Nauda atkal sāka apgrozīties un laudis atbrīvojās no krīzes laika lietuvēna. Visu to nevar izskaidrot ar konjunktūras uzlabošanas ārzemēs, kā to daži cenšas darīt, bet šie labie rezultāti ir Igaunijā sasniegti lielā mērā ar valsts vecākā un valdības izdarītajām drošajām un radikālajām reformām.

Agrāk, partiju aso cīņu laikā, kad politiku vairākuma galvenā vērība ļoti bieži bija pievērsta tikai tam, kā viens otram varētu aizlikt kāju priekšā, daudzas tagad izdarītās reformas tolaik nemaz nebija izvedamas. Kā vienu tipisku piemēru šai ziņā varētu minēt sviesta tirdzniecības rīkojumu, kam Igaunijā, kā lauksaimniecības valstī, ir ļoti liela nozīme. Agrāk Igaunijā bija daudz sviesta eksportieru, atbilstot politiskajiem nogrupējumiem. Šie eksportieri daudz nerūpējās par to, lai Igaunijas sviests ārzemēs būtu augstākā cenā, bet viņi iztērēja daudz tautas naudas savstarpēji spēkojoties. Tas bija zemē nosviests kapitāls. Ne lauksaimniekam, ne valstij nebija no tā nekāda labuma un visa tautsaimniecība cieta tādēļ, ka Igaunijas sviests gāja uz ārzemju tirgiem caur vairākām rokām un tas nedabūja pietiekoši augstu cenu, jo trūka vienotas pārdošanas politikas. Tāpat bija arī ar gaļas, olu un citu lauksaimniecības ražojumu nogādāšanu tirgū. Visās šais nozarēs tagad darīts gals šķelšanās garam, kas tur agrāk valdīja un katrai nozarei nodibināta sava centrālizēta pārdošanas organizācija, kas visas darbojās ar labiem panākumiem, tā kā par to var tikai priecāties.

Bez minētiem jauninājumiem šo triju gadu laikā ir atrisināti vēl daudzi citi lauksaimniecības jautājumi, kam agrāk izšķieda daudz spēku, bet toreiz bez panākumiem. Visi lauku māju parādi ir tagad pārkārtoti, ar valsts palīdzību tagad jau vairākus gadus izdara plašus zemes kultivēšanas darbus un uzsākta plānveidīga dabīgo pļavu un ganību kultivēšana. Visi laukstrādnieki uz valsts rēķina ir apdrošināti pret nelaimes gadījumiem un ir stājusies spēkā vesela rinda citu jaunievedumu. Bez visa cita Igaunijā patlaban uzsākta plaša lauku elektrificēšana, no ku-

hādādest vōrdlemisi lūhikese aja jooksul vōitu. Tōōpuudus kadus, pōllundus, tōōstus, kaubandus ja muud alad, said kohe nagu uut elujōudu. Raha hakkas jälle liikuma ja rahvas vabanes kriisiaastate luupainajast. Seda kōike ei saa seletada konjunktūuri paranemisega välismail, nagu seda mõned teha pūuavad, vaid need head resultaadid on Eestis saavutatud suurel määral riigivanema ja valitsuse poolt ettevōtetud julgete ja pōhjapanevate reformidega.

Varem, āgedate parteivōitluste pāevil, kui poliitikameeste enamiku peatāhelepanu oli pōōratud vāga sageli vaid sellele, kuidas ūksteisele jalga taha panna, ei olnud paljud nūūd teostatud reformidest ūldse lābiviidavad. Ūhe tūūbilise nāitena sellelt alalt vōiks nimetada vōikaubanduse korraldust, millel Eestis kui pōllumajanduslikus riigis on vāga suur tāhtsus. Varem oli Eestis mitu vōiekспортāri, vastavalt poliitlistele gruppeerumustele. Need eksportārid ei hoolitsenud aga kuigivōrd selle eest, et Eesti vōi eest oleks saadud välismaal paremat hinda, vaid nad kulutasid palju rahva raha omavahelisteks jōukatsumisteks. See oli mahavisatud kapital. Ei pōllumehel ega riigil polnud sellest kasu, vaid kogu rahvamajandus kannatas selle all, et Eesti vōi lāks väliturule lābi mitme kāe, milletōttu ta eest ei saadud küllalt vāārilist hinda, sest puudus ūhine mūūgipoliitika. Niisama oli lugu liha, kanamunade ja muude pōllumajandussaaduste turustamisega. Kōigil neil aladel on nūūd tehtud lõpp varem valitsenud killunemisele ja iga ala jaoks on loodud oma tsentraliseeritud mūūgi—organisatsioonid, mis tōōtavad kōik hea eduga, nii et selle ūle vōib ainult rōōmu tunda.

Peale ūlalnimetatud uuenduste on nende kolme aastaga lahendatud veel paljud teisedki pōllumajanduslikud keerdsōlmed, milledele varem kulutati palju jōudu, kuid ilma tulemusteta. Kōik talude vōlad on nūūd ūmberkorraldatud, riigi kaasabil teostatakse juba mitmendat aastat laiaulatuslikku uudismaade ūlesharimist ja on asutud plaanikindlale looduslikkude karja ja heinamaade kultiveerimisele. Kōik pōllutōōlised on riigi kulul kindlustatud õnnetusjuhtumite vastu ja on maksma

ras cer lielus ieguvumus lauku dzīves kultūras līmeņa pacelšanā.

Tikpat ievērojami, varbūt pat vēl lielāki, panākumi pēc valsts varas apvienošanas vienās rokās sasniegti Igaunijas rūpniecības attīstībā. Igaunijas fabrikas un uzņēmumi vēl nekad visā valsts pastāvēšanas laikā nav darbojušies ar tik lielu strādnieku skaitu, kā tagad. Igaunijas Rūrā — degakmens rūpniecības rajonā — pabeigta fabrika pēc fabrikas, tauta tur atrod darbu un valsts, kā arī privātie uzņēmēji dabū par pārdotām eļļām labu naudu. Valsts patlaban būvē arī jaunu lielu celulozas fabriku, kurai sākot darboties, varēs lielderīgāk izmantot meža materiālus. Laukos vairākās vietās uz valsts ierosinājumu ceļ jaunas modernas ķieģeļnīcas, kas apgādās tautu ar lētu ugunsdrošu būvmateriālu. Ja te vēl piebilstam, ka Igaunijas pilsētās, it īpaši Tallinnā, patlaban norit ļoti rosīga darbība būvniecībā un pabeigta veselas jaunas pilsētas daļas ar glītām, modernām ēkām, tad redzam, cik svētīgi ir bijuši pēdējie gadi Igaunijas saimniecībai.

Apvienotās valsts varas darbība itin redzami ir izpaudusies arī igauņu kultūras un tautiskās pašapziņas celšanā. Agrāk, kad sabiedrības lielākā uzmanība bija piegriezta politiskām cīņām, nevienam nebija ne laika, ne intereses nodarboties ar tautas kultūras jautājumiem. Tikai tagadējā K. Pätsa vadība pēc 1934. gada 12. marta apvērsuma sāka piegriezt šim nozarēm lielāku vērību. Uz valsts varas ierosinājumu sākās vārdu igauņiskošanas akcija, kurā iespaidā tagad jau pāri par 100.000 igauņu ir apmainījuši savus svešvalodu uzvārdus pret igauņiskiem. Šī kustība, kas arvien vēl paplašinājas, ir no nacionālās pašapziņas stiprināšanas viedokļa ļoti augsti vērtējama. Dienas kārtībā ir nopietni pacelts arī igauņu tautas skaita palielināšanas jautājums, kurā labā veid lielu propagandu. Igaņu grāmatas 350 gadu jubilejas gadījumā sarīkoja ļoti izdevušos grāmatu gadu, kas deva spēcīgu grūdienu igauņu rakstniecības attīstībai. Un patlaban iesākta mājas izdaiļošanas akcija, kurās mērķis ir pārvērst arī lauku mājas par prīcīgākiem un skaistākiem mitekļiem, lai tās ciešāk saistītu augošo jau-

pandud rida teisi hādavaļalikke uuendusi. Peale kõige muu on Eestis praegu käsil laiaulatuslik maaasulate elektrofiteerimine, millelt loodetakse väga suuri tulemusi maaelu kultuurse tasapinna tõstmisel.

Sama tähelepanuväärseid, võib olla isegi suuremaid tagajärgi on koondatud riigivõimu tegevusega saavutatud Eesti töösuse ajal ei ole Eesti vabrikud ja tehased vuse ajal ei ole Eesti vabrikud ja tehased nii suure tööliste hulgaga töötanud kui praegu. Eesti Ruhris — Ölitööstuse piirkonnas — kerkib vabrik vabriku kõrvale, rahvas leiab tööd ja riik ning eraettevõtjad saavad õlide müügist head raha. Riigi eestvõttel on praegu ehitamisel ka uus suur tselluloosivabrik, mille käimallaskmisel saavad tulusamalt ära kasutatud metsamaterjalid. Maale püstitatakse mitmele poole riiklikul algatusel uusi moodsaid telliskivitehaseid, mis peavad rahvast varustama odava tulekindla ehitusmaterjaliga. Kui lisada siia veel juurde, et Eesti linnades, eriti Tallinnas, on praegu käimas erakordselt hoogne ehitustegevus ja kerkivad üles terved uued linnaosad, moodsate nägusate hoonetega, siis näeme, kui õnnistusrõhked on olnud viimased aastad Eesti majandusele.

Õige silmapaistvalt on koondatud riigivõimu tegevus end avaldanud ka eesti kultuuri ja rahvustunde tõstmisel. Varem, kui avalikkuse suurim tähelepanu oli pööratud poliitilisele võitlusele, polnud kellelgi aega ega huvi rahvuskultuuriliste küsimustega tegeleda. Alles praegune K. Pätsi valitsus hakkas pärast 12. märtsi 1934. a. pööret nendele aladele suuremat tähelepanu pöörama. Riigivõimu eestvõttel pandi käima nimele eestistamise aktsioon, mille mõjul nüüd juba üle 100.000 eestlase on muutnud oma võõrakõelised nimed eestipäraseks. See liikumine, mis on üha laienemas, on rahvusliku tunde kõvendamise seisukohalt väga hinnatav. Tõsiselt on ka päevakorrade tõstetud eesti rahvaarvu suurendamise probleem, mille kasuks tehakse hoogsat propagandat. Eesti raamatu 350 aasta juubeli puhul korraldati väga hästi õnnestunud raamatuaasta, mis andis võimsa tõuke eesti kirjanduse arengule. Ja praegu on käimas kodukaudistamise aktsioon, mille sihiks on muuta

natni pie zemes un palīdzētu apturēt ļaun-
žu ieplūšanu pilsētās.

Ja tagad apskatāmies Igaunijas dzīvē visapkārt, tad redzam visās nozarēs rosīgu uzbūves darbu. Var noteikti sacīt, ka tad, ja valsts vara būtu bijusi vāja un sabiedrība saskaldījies, kā agrāk, šī attīstība nebūtu bijusi tik strauja. Tādēļ nemaz nemaldamies, ja tagadējo darba tempu un panākumus atzīstam lielā mērā par apvienotās valsts varas nopelni. Valsts vecākam K. Pātsam un viņa valdībai ir pēdējo triju gadu laikā bijušas brīvas rokas darboties un panākumi tagad rāda, cik daudz var sniegt valdība, kuŗā darbojas enerģiski vīri, ja tiem pie tam ir iespēja plānveidīgi un netraucēti strādāt.

Bez visa augšminētā, Igaunija patlaban vēl izved reformu, kuŗas apmēri ir vislielākie. Tā ir Igaunijas jaunās satversmes izstrādāšana. Satversmes krīzes dēļ Igaunija ir cietusi jau ilgu laiku, jo patstāvības laika sākumā izstrādātā ultrāliberālā satversme nebija dzīves prasībām atbilstoša, jo tā atstāja valsts varu vāju un atdeva tautas likteņa vadišanu pilnā mērā partiju rokā. Šo kļūdu vēlāk tautas nobalsošanās vairākkārt mēģināja izlabot, bet parlaments diemžēl neņēma šo lietu nopietni tad, kad vēl bija iespēja labot. Daudzas iespaidīgas partijas bija satversmes reformas jautājumos nolaidīgas vai pat agitēja pret to. Tādēļ vairākas tautas nobalsošanas neizdevās, kas tik tālu sanikvoja pilsoņus, ka tie beidzot balsoja par projektu, kas bija iesniegts no ārienes, kaut arī zināja, ka tam ir lieli trūkumi. Šāda reforma satversmes krīzi, protams, neatrisināja; tā turpinājās un var teikt, ka priekš 12. marta rügstošā nemiera iemesls nebija vienīgi saimnieciskās grūtības, bet tauta patiešām bija sašutusi par parlamenta valdīšanu un partiju pastāvīgo varmācību.

Tagad satversmi labo no jauna un, cerams, ka nu Igaunijas valsts iekārta dabūs tādu veidu, kas pastāvēs ilgāku laiku. Uz to pašlaik ir visas iespējas. Igaunijas valsts vadītāji un sabiedrība labi apzinās līdzšinējās satversmes trūkumus. Un tā kā tagad mājas miera stāvoklis dod iespēju valsts iekārtas reformēšanu ap-

ka maakodud rōōmsamaks ja ilusamaks, et nad kōidaks kasvavat noorsugu tugevami maaga ja aitaks pidurdada rahva valgumist linnadesse.

Kui niiviisi Eesti elus praegu ringi vaa-
data, siis näeb igal alal hoogsat ülesehitu-
setööd. Võib kindlasti öelda, et kui riigi-
võim oleks olnud nõrk ja seltskond killus-
tatud, nagu varem, ei oleks see areng su-
gugi nii hoogne olnud. Ei ole sellepärast
sugugi eksitus, kui praegust töötempot ja
saavutusi peetakse suurel määral koonda-
tud riigivõimu teeneks. Riigivanem K.
Pätsil ja tema valitsusel on viimase kolme
aasta kestel olnud vabad käed tegutsemi-
seks ja tulemused näitavad nüüd, kui pal-
ju võib energilistest meestest koosnev riigivalitsus korda saata, kui tal võimaldatakse plaanikindlalt ja segamatult töötada.

Peale kõige eelloetletu on Eestis praegu
veel teoksil üks reform, mille ulatus on suu-
rem kõigest. Jutt on siin Eesti põhiseadu-
se uuendamisest. Põhiseaduse kriisi all on
Eesti kannatanud juba ammust ajast, sest
iseseisvuse alul maksmapandud ultralibe-
raalne põhiseadus ei vastanud elunõuetele,
kuna ta jättis riigivõimu nõrgaks ja andis
rahva saatuse juhtimise täiel määral poliitiliste parteide kätte. Seda viga püüti hiljem rahvahääletuste teel korduvalt parandada, kuid kahjuks ei võtnud riigikogu asja tõsiselt, siis kui oli ele paramdamise võimalusi. Mitmedki mõõduandvad parteid olid põhiseaduse reformi küsimuses loiid või agiteerisid sellele koguni vastu. Selle tulemusel nurjusid mitmekordsed rahvahääletused, mis vihasas kodanikke niivõrd, et nad hääletasid lõpuks väljastpoolt esitatud projekti poolt, olgugi, et ka sel teati olevat suuri puudusi. Niisugune hädauendus põhiseaduse kriisi muidugi ei lahendanud, vaid see jäi edasi kestma ja võib öelda, et 12. märtsi eelse käärimise põhjustajaks ei olnud mitte ainult mjanduslised raskused, vaid rahvas oli ka tõsiselt tüdinunud parlamendi ainuvalitsusest ja alalisest parteidevahelisest vägikalkavedamisest.

Nüüd on põhiseadus uuesti parandamisel, ja loodetavasti antakse nüüd Eesti riigikorrale niisugune kuju, mis jääb püsima juba kauemaks. Selleks on kõik eeldused olemas. Eesti riigijuhid ja avalikkus on

spriest mierigā un lietišķā atmosfērā, kad politisko partiju ķildas šo darbu nevar traucēt, Igaunijai patlaban ir sevišķi izdevīgs gadījums satversmi labot.

Šis darbs pašlaik ir pilnā spēkā. Jau priekš gada tautas nobalsošanā noteica pamatus, uz kuriem jaunā satversme jāveido un pašlaik ir sanākusi tautas ievēlētā nacionālsapulce, kurai sešu mēnešu laikā satversme jāpieņem. Tās projektu tautas padomei ir iesniedzis valsts vecākais K. Pätss. Kā no līdzšinējā noskaņojuma un nacionālsapulcē izteiktiem viedokļiem var spriest, šo projektu pieņems, kaut arī ar nedaudziem maziem grozījumiem.

Igaunijas valsts vecākais K. Pätss ir vairākkārt deklarējis, ka tagadējā kārtībā Igaunijā nav domāta pastāvīga, bet tas ir pārejas laikmets uz jaunu valsts iekārtu. Kāda tad šī jaunā iekārta izveidosies? Šai jautājumā skaidrību dod jaunais apspriežamais satversmes projekts. Savos pamatos tā būs demokrātiska un tautas valdīšanas iekārta. Bet ne tādā nozīmē demokrātiska kā agrāk. Šķelšanās un kārtību ārdošas demokrātijas Igaunijā vairs nebūs, bet gan noteikti var sacīt, ka jaunās satversmes pieņemšanā rēķināsies ar visiem tagadējā pārejas laika piedzīvojumiem un jaunajā, radamajā demokrātijā visai noteicoša loma būs valsts varas koncentrēšanai tautas ievēlētā valsts galvas rokās.

Igaunijas valsts iekārtas turpmākajā attīstībā tādēļ nav jābaidās no kāda lūzuma, bet pārēja no pašreizējās kārtības uz parlamentāro notiks pamazām, mierīgi un bez pēkšņiem pārsteigumiem.

Tallinnā, aprīļa beigās.

seniste pōhiseaduste puudustest hāsti teadlikud. Ja kuna nūūd kodurahu olukord vōimaldab riigikorra uuendamist kaaluda rahulikus ja asjalikus ōhkkonnas, ilma et parteipoliitilised tūlid pāaseks seda tōōd segama, siis on Eestil praegu ainukordselt hea juhuse pōhiseaduse parandamiseks.

See tōō on praegu tāies hoos. Juba aasta tagasi mēārati rahvahāletusega kindlaks alused, milledele uus pōhiseadus tuleb rajada ja praegu on koos rahva poolt valitud rahvuskogu, kes peab kuue kuuga uue pōhiseaduse vastu vōtma. Selle projekt on statud rahvuskogule riigivanema K. Pātsi poolt. Nagu senistest meeleoludest ja rahvuskogus avaldatud seisukohtadest vōib järeldada, vōetakse see projekt vastu, olugi ehk mōnede vāhemate muudatustega.

Eesti riigivanem K. Pätss on korduvalt deklareerinud, et praegune kord Eestis ei ole mōeldud jäädavana, vaid see on ülemineku ajaiärk uuele pōhiseaduslikule korrale. Milliseks kujuneb siis see uus kord? Selle kohta saab selguse harutusel olevast uue pōhiseaduse projektist. Oma pōhi-alustelt tuleb see kord demokraatlik ja rahvavalitsuslik. Kuid mitte niisuguses mōttes demokraatlik, nagu varem. Laialivalguvat ja korralagedat demokratiat Eestis enam ei tule, vaid kindlasti vōib ōelda, et uue pōhiseaduse koostamisel arvestatakse kōige praeguse ülemineku ajajärgu kogemustega ja uues loodavas demokraatias saab ūsna mōōduandvat asa etendama riigivōimu kontsentratsioon rahva poolt valitava riigipea kates.

Sellega ei ole mingit murrangut Eesti riigikorra edaspidises arengus karta, vaid üleminek praeguselt korralt parlamentlikule toimub pikkamisi, rahulikult ja ilma järskude vapustusteta.

Tallinnas, aprilli lõpul.

Baltijas tautu sadarbība

Balti rahvaste koostöö

Baltijas jūras austrumu krastā dzīvojošie laudis ir pagātnē bijuši mierīgi kaimiņi, nevis naidīgi karotāji. Šāds vēsturnieku uzstādīts viedoklis liekas esam pilnīgi dibināts. Pat šo tautu valodu savstarpējais iespaids aizņemtu vārdu veidā pierāda draudzīgu satiksmi (māja, rats, cirvis). Arī vairāku rasiski atšķirīgu cilšu sakušana norāda uz šādu attīstības procesu.

Tapat šo tautu rakstītā vēsture daudz nerunā par viņu savstarpējiem karšiem. Drīzāk var runāt pilnīgi pretēji — par viņu militāro sadarbību, kas izpaudās Saules kaujā 1236. gadā, kad tās satrieca savu kopējo ārējo ienaidnieku, iebrukušo Livonijas ordeni, kuŗa karaspēku šai kaujā iznīcināja.

Nākošo gadu simteņu laikā šo tautu vēsturi lielā mērā sedza viņu zemē iekļuvušo citu valsts varu liktenis, jo tad tur valdīja, izņemot varbūt Lietuvu, svešas tautas. Vismaz šais tumšajos gadu simteņos nevar runāt par kaut cik dzīvu tautu pašu sadarbību. Tak 19. gadu simtenī radusies tautiskā atmoda ved latviešus, igauņus un lietuviešus no jauna tiešā kontaktā, kas izpaužas viņu kopējā cīņā pret krievu cara valsts jūgu un varmācību.

Atgriežoties brīvākiem laikiem, Baltijas tautas atzīst par savu pirmo politisko uzdevumu savstarpēju atbalstīšanos un mierīgu sadarbību. Par to runā visa viņu jaunākā vēsture, sākot jau no krievu revolūcijas pirmajām dienām. Šis tautas ir soļojušas viena otrai blakus kā brāļi roku rokā, būdamas pārliecinātas, ka viņu visu brīvība ir labāk nodrošināta, attīstoties viņu draudzībai un ciešai sadarbībai.

Tā kā Latvijas, Igaunijas un Lietuvas valstu patstāvības laika vēsture nozīmē šo tautu pašu dzīves attīstību un tā kā Baltijas valstu ārpolitika no sākta galā ir veidojusies savstarpējas cienīšanas, sadarbības un tuvināšanās virzienā, varam nemaldīgi teikt, ka viņu attiecības ir arvien bijušas neapšaubāmi un vienīgi mierīgas.

Mums nevajaga apstāties pie Latvijas, Igaunijas un Lietuvas diplomātijas vēstu-

Balti idarannikul asuvad rahvad on ajalooliselt olnud rahulikud naabrid, mitte vaenulikud võitlejad. Selline ajaloolaste poolt püstitatud väide näikse olevat täiesti õigustatud. Isegi nende keelte vastastikkune mõju laensõnade näol osutub rahulikule läbikäimisele (maja, ratas, kirves jne). Ka mitme raassiliselt eralduva rahvatõu kokkusulamine osutub samale rahulikule arenemisprotsessile.

Samuti ei tunne nende rahvaste kirjutatud ajalugu palju nende omavahelisist sõdadest. Pigem võib kõnelda ümberpöördukt nende sõjalisest koostõõst, nagu see ilmneb Saule lahingus 1236. a., kus purustati nende ühine välisvaenlane, sisetunginud Liivi ordu, kelle sõjalised jõud hävitati selles lahingus.

Järgnenud sajandite kestel rahvaste kui selliste ajalugu on kaetud suurel määral nende maal tekkinud uute riiklikkude võimukoondiste saatusega, kus domineerisid, välja arvatud vast Leedu, võõrad rahvad. Igatahes neil tumedail sajandeil ei saa kõnelda kuigi elavast rahvaste eneste koostõõst. Kuid XIX sajandil asetvõtnud rahvuslik ärkamine asetab eestlasi, lätlasi ja leedulasi uuesti otsesesse kontakti, mis väljendub nende ühises võitluses Vene tsarismi surve ja vägivalla vastu.

Vabamate aegade tagasitulekul loevad aga Balti rahvad oma esimeseks poliitiliseks ülesandeks vastastikkuse toetuse ja rahuliku koostõõ. Sellest kõneleb kogu nende uuem ajalugu, alates juba Vene esimese revolutsiooni päevist. Need rahvad on sammunud kui vennad käsikäes, olles veendunud, et nende kõigi vabadus on parimini kindlustatud nende sõpruse ja koostõõ tihedal arendamisel.

Kuna Eesti, Läti ja Leedu iseseisvuse aegne riikide ajalugu tähendab nende rahvaste eneste eluarengut, ja kuna Balti riikide välispoliitika algusest peale on toimunud vastastikkuse austuse, koostõõ ja lähinemise suunas, siis võime eksimatult öelda, et nende suhted on olnud esmajoones ja ainuvaldavalt rahulikud.

res atseviško sadarbības posmu attīstības. Pietiks, ja atzīmēsim, ka jau 1919. gada 15. septembrī Latvija, Igaunija un Lietuva kopā ar Somiju sasauca Tallinnā savu ministru prezidentu un ārlietu ministru pirmo kopējo konferenci, lai saskaņotu savu ārpolitiku tik svarīgā jautājumā, kāds bija miera noslēgšana ar viņu austrumu kaimiņu. Tiesa gan, uzstādīto mērķi pilnā mērā nesasniedzām kopēji, bet kopdarbības un savstarpējas draudzības ideāls palika par viņu politikas mugurkaulu.

Šo draudzību izveidoja tālāk 1921. gada jūlijā Rīgā ar veselu rindu kopēji parakstītām konvencijām, no kurām viena radīja kopēju pasta-telegrafa teritoriju, kur lietojami vietējie tarifi pasta satiksmē, jo šai parādībai starptautiskā dzīvē ir liela nozīme.

Kas spētu uzskaitīt daudzās Baltijas valstu politikas vadītāju konferences? Šī sadarbības sistēma heidzot rada izpausmi līguma veidā 1934. gada 12. septembrī Ženēvā Latvijas, Igaunijas un Lietuvas savstarpējā līgumā, ar kuru saskaņā šo triju valstu valdības uzņemas pienākumu vienoties vienādas nozīmes ārpolitiskos jautājumos un savstarpēji sniegt viena otrai politisku un diplomātisku palīdzību starptautiskās attiecībās.

Minētais Ženēvas līgums tagad izveido Baltijas valstu savienības juridisko pamatu, uz kura dibinoties sekmīgi un neatlaidīgi veido Baltijas valstu un tautu oficiālo kopdarbību.

Līdztekus oficiālajai pamatos liktajai tuvināšanai notiek un attīstās visu tautas slāņu savstarpējā un tiešā tuvināšanās. Apmēram pāris desmiti visas valsts apmērā darbojošos organizāciju visās dzīves nozarēs nodibinājušas savstarpēju sadarbību, kas arvien aug un paplašinājas.

Šāda pašas sabiedrības darbība ir sevišķi nozīmīga Baltijas tautu tuvināšanās centienos. Tā izveido to dabīgo pamatu, bez kura arī starp valstīm nevar būt tiešas un pastāvīgas draudzības. Vajaga tikai, lai šīs divas darbības nozares — oficiālā un sabiedriskā attīstītos roku rokā un viena otru papildinātu.

Atzīstot šo domu, gūst lielu nozīmi attiecīgu tuvināšanās biedrību gadskārtējie savstarpējie kongresi, kuriem vajadzētu

Meil pole vajadust peatuda Eesti, Läti ja Leedu diplomaatilise ajaloo üksikasjalise koostöö arenemise loo juures. Piisab, kui märgime, et juba 15. septembril 1919. Eesti, Läti ja Leedu koos Soomega pidasid Tallinnas oma pea- ja välisministrite esimese ühise konverentsi, et koordineerida oma välispoliitikat nii tähtsas küsimuses kui seda on rahu saavutamine oma idanaabriga. Õigus küll, püstitatud sihti ei saavutatud täiel määral ühiselt, kuid kokkuuluvuse ja vastastikkuse sõpruse ideaal jäi nende poliitika selgrooks.

Sama sõprust arendati 12. juulil 1921 Riias rea ühiselt allakirjutatud konvencioonide kaudu, millistega muuseas loodi liiklemise alal ühine posti-telegraafiteritorium kodumaiste tariifide rakendamisel, mis nähtel on rahvusvahelises elus suur tähtsus.

Kes jõuaks loendada neid paljusid Balti riikide poliitikajuhtide konverentse? See koostöö süsteem leidis lõpuks lepingulise väljenduse 12. septembril 1934 Genfis Eesti, Läti ja Leedu omavahelises lepingus, mille järgi nende kolme riigi valitsused kohustuvad leppima kokku ühise tähtsusega välispoliitilisi küsimusi ja vastastikku üksteisele andma poliitilist ja diplomaatilist abi oma rahvusvahelises suhtes.

Mainitud Genfi kokkulepe moodustab ka praegu Balti liidu juriidilise aluse, mille põhjal arendatakse püsivalt ja edukalt Balti riikide ja rahvaste ametlikku koostööd.

Sellise ametliku, kuigi põhjapaneva, lähinemise kõrval käib ja areneb rahva kõigikihtide omavaheline ja otsene koostöö. Ligi paarkümmend üleriiklikku seltskondlikku organisatsiooni on loonud omavahelise koostöö kõigil elualadel, mis aina kasvab ja laieneb.

Selline seltskonna enda tegevus on äärmiselt oluline Balti rahvaste kui tervikute lähinemise püüdeis. Ta moodustab selle loomuliku aluse, ilma milleta ei saolla ka riikide vahel otsest ja püsivat sõprust. On ainult vaja, et need kaks tegevusala — ametlik ja seltskondlik — areneks käsikäes ja täiendaks teineteist.

Selles mõttes evivad suure tähtsuse vastastikkuste sõprusseltside igaaastased

izveidoties par patiesiem Baltijas tautu kongresiem.

Dažkārt mēdz jautāt, kāda nozīme īsti ir šādiem lieliem kongresiem, kur sanāk kopā tikai interesenti, vai arī kas parasti darbojas tikai ar ierobežotā laukā ierosinātiem jautājumiem, galvenokārt kultūrālās sadarbības nozarē. Šādos «mītiņos» taču nevarot atrisināt svarīgus politiskus un saimnieciskus jautājumus, kas ir noiecošie mūsu laika sabiedrībā.

Jautājums ir pareizi uzstādīts un šaubas diezgan pamatotas, bet ne iznīcinošas: jo politisko, bet it īpaši saimniecisko tuvināšanos veicina atsevišķu cilvēku savstarpējā iepazīšanās, pazišanās un saprašanās. Ar pilnu tiesību saka, ka starptautisku saņēmēju galvenā nozīme, sevišķi tad, ja daudz dalībnieku, ir novērtējama ne tikai pēc tiem lēmumiem, kurus tanīs pieņem, bet šī vērtība slēpjas personīgā kontakta radīšanā. Cilvēki it kā pierod viens pie otra, mūcās novērtēt citus un sevi, kā arī atrod citus iemeslus tuvināties.

Un ja mēs apskatītu Baltijas tautu konferenču īso vēsturi, tad varētu te atzīmēt to pašu: 1935. gadā Rīgā tā bija tikai nedrošs mēģinājums, kurā nākotne bija tumša. 1936. gadā Kauņā noskaidrojās, ka šis mēģinājums ir dzīves spējīgs un to var veidot tālāk.

Nākošā Tallinnas konference jau bija nostādīta uz jūtami plašākiem pamatiem — tā mēģināja izveidot savstarpējās draudzīgās tuvināšanas darbu plašākos apmēros. Un mēs esam droši, ka nākošā konference Rīgā jau realizēs uzstādīto ideālu — Baltijas tautu vispārējās draudzības iespaidīgu manifestāciju impozantas un vispusīgas Baltijas nedēļas veidā.

Varam uzsvērt, ka Baltijas valstu kopardība pamatojas uz dabīgiem draudzīgiem pamatiem, kurus vajaga padzilināt un attīstīt. Lieliski darba augļi Baltijas tautu ciešās kopardības rezultātā kultūras, saimnieciskās un politiskās dzīves nozarē neliks ilgi uz sevi gaidīt.

Šis optimisms nav pārspīlēts, bet gan viņā ir vajadzīgā drosme ticēt Baltijas tautu sadarbības izveidošanas darbam un to attaisnot kā mums pašiem sevī, tā arī vēstures neitrālās un augstās tiesas priekšā.

ovahelised kongressid, mis peaksid arene-
ma tōelisiks Balti rahvaste kongressideks.

Vahel kūsitakse, mis mōte ōieti on sel-
liseil suuril kongressidel, kuhu tulevad
kokku vaid asjasthuvitatud, ja kes tavali-
selt tegelevad vaid piiratud alal algatatud
kūsimumstega, peamiselt kultuurilise koos-
tōō alal. Ega selliseil «miitinguil» ei saa
ju lahendada otsustavaid poliitilisi ja ma-
janduselisi kūsiumisi, mis on mōōduandvad
meie aja ūhiskonnas.

Kūsimums on ōieti pūstitatud, ja kahtlu-
sed on kūllalt kaaluvad, kuid mitte hāvi-
tavad: sest nii poliitiline, eriti aga majan-
duseline lāhinemine eeldavad ūksikute ini-
meste vastastikkust tutvust, tundmist ja
ūksteise mōistmist. Ōigusega lausutakse,
et rahvusvaheliste kohtamiste peatāhtsus,
eriti siis, kui osavōtjaid on palju, on hin-
nataiv mitte neis otsuseis, mis vastu vōe-
takse, vaid isikliku kontakti loomises. Ini-
mesed nagu harjuvad ūksteiseiga, ōpivad
vastastikkusel alusel end hindama ja lei-
avad teisi pōhjusi lāhendamiseks.

Ja kui meie vaatleksime Balti rahvaste
konverentside lūhikest ajalugu, siis vōik-
sime siin mārķida sama: Riias 1935. a. oli
see vaid arg katse, mille tulevik oli tume.
Kauanas 1926. a. selgus, et katse oli elu-
jōuline, ja seda tuleb arendada edasi.

Eelseisev Tallinna konverents on aseta-
tud juba mārķsa laiemale alusele — ta
teeb katset koondada vastastikkuse sōpru-
se arendamise tōōd laiemas ulatuses. Ja
me oleme kindlad, et tulevaastane Riia
konverents teostab juba alguses pūstitatud
ideali — Balti rahvaste ūldise sōpruse
mōiuvat manifestatsiooni imosantse ja
igakūlgse Balti nādala kujul.

Seega vōime toonitada, et Balti rahvaste
koostōō pōhineb loomulikel sōbralikel alu-
seil, mida on vaja sūvendada ja arendada.
Suurepārane tōōvili Balti rahvaste tihe-
da koostōō nāol kultuurilisel, majanduselisel
ja poliitilisel alal ei lase enda kaua oodata.

Sellises optimismsis liialdust ei ole, kūll
aga sisaldab ta vajalikus julgust Balti rah-
vaste koostōō arendamise tōōle ja selle ōi-
gustamist niihāsti me endi jaoks, kui ka
ajaloo erapooletu ja kōrge kohtu ees.

Tērbatas universitāte pagātnē un tagadnē

Tartu ülikool minevikus ja nūūd

IV.*)

Organizāciju vadošās personas.

Iepriekšējā rakstā par organizācijām to vadošie darbinieki pieminēti tikai garāmejot, tomēr viņu loma tautas dzīvē ir tik svarīga, ka nepieciešams pie tām drusku ilgāki pakavēties.

Jau minēju, ka pirmā latviešu studentu pulciņa kopotājs bija Kr. Valdemārs (1825.—1892.). Viņš, cīnīdams ar lielām grūtībām, ieguva augstāko izglītību: ģimnaziju beidza 28 gadus vecs un tad Tērbatā studēja tautsaimniecību. Kur citi nevācu studenti centās pieslieties vāciem, tur Valdemārs noteikti pasvītro savu latvietību, likdams pat uz savas vizītkartes uzdrukāt vārdu «Latvietis», kas toreizējos laikos bija kaut kas nedzirdēts. Ap viņu sāk pulcēties studiju biedri — latvieši un apspriež dažādus zinātniskus un sabiedriskus jautājumus. Šī nodoma sekmīgākai veikšanai nolemj dibināt latviešu studentu pulciņu, bet no šī nodoma nelabvēlīgu apstākļu dēļ bija jāatsakās un, kā jau iepriekšējā rakstā aizrādīts, pulciņa dalībniekiem bija jāiestājas korporācijā «Fraternitas Academica Dorpatensis», kur tie tik ļoti mazā mērā varēja nodoties tautiskiem centieniem.

Bez Valdemāra redzamākie dalībnieki pulciņā bija pazīstamais latviešu tautas dziesmu krājējs Kr. Barons (1835.—1923.) un rakstnieks un dzejnieks Juris Alunāns (1832.—1864.). Visi šie trīs vīri spēlējuši ļoti ievērojamu lomu latviešu tautas dzīvē, izdodami pazīstamās «Pēterburgas Avīzes». No pārējiem vēl jāatzīmē mācītājs J. Sakranovičs (1836. līdz 1908.), kas kādus 10 gadus vadījis pirmo latviešu laikrakstu «Latviešu Avīzes» un piederējis konservatīvam virzienam, tāpat arī Dr. P. Jurjāns (1830. līdz 1871.), kas, kā ārsts darbodamies Piebalgā, šo apvidu padarījis par vienu no latviešu inteliģences redzamākiem centriem.

*) Skat. «Mēnešraksts» 1936. g. Nr. Nr. 1, 3/4, 1937. g. Nr. 1.

IV.*)

Organisatsioonide juhtivad tegelased.

Eelmises artiklis organisatsioonidest nende juhtivad tegelased on mainīti vaid mēdāminnes, siiski nende osa rahva elus on niivōrd tāhtis, et on tingimata tarvilik nende juures peatuda vāhe lāhemalt.

Juba mainisin, et esimese lāti ūliōpilaste ringi rajaja oli Kr. Valdemars* (1825—1892.). Tema, vōideldes suurte raskustega, omandas kōrgema hariduse; ģimnaasiumi lōpetas 28. aasta vanuselt ning siis ōppis majandusteadust. Kus teised lāti ūliōpilased pūūdsid hoida sakslaste poole, sāal Valdemars kindlasti kriipsutab alla oma lātlasest pāritolu, lastes isegi oma visiitkaardile trūkkida sōna «Lātlane», mis tol ajal midagi kuulmatut. Tema ūmber hakkavad kogunema kaasvōitlejad — lātlased ning arutatakse mitmesuguseid teaduslikke ja ūhiskondikke kūsimumsi. Et seda ideed tulemusrikkamalt tāita kavatsetakse luua lāti ūliōpilaste ring, kuid ebasoodsate olude tōttu pidi sellest kavatsusest loobuma ning, nagu juba eelmises artiklis mainīti, ringi tegelased pidid astuma liikeis korporatsiooni «Fraternitas Academica Dorpatensis», kus nad nii vāga vāhesel māāral said anduda rahvusluse pūūdeile.

Peale Valdemari silmapaistvamaiks ringi tegelasiks olid lāti rahvaluule koguja Kr. Barons (1835—1923) ja kirjanik ning luuletaja Juris Alulans (1832—1864.). Kōik need kolm meest on etendanud vāga tāhtsat osa lāti rahva elus, andes vālja «Peterburi Ajalehte». Teistest peab veel āra mārķima pastor J. Sakranoviči (1836.—1908), kes 10. aasta ūmber on juhtinud esimest lāti ajalehte «Lātlaste ajaleht» ning kuulunud konservatiivse voolu juurde, samuti ka Dr. P. Jurjans (1830.—1871.), kes ārstina tegutsedes Piebalgas, on teinud selle ūmbruskonna ūheks lāti intelligenti silmapaistvamaks keskuseks.

*) Vaat. Kuukirja 1936. a. Nr. Nr. 1 ja 3/4, 1937. a. Nr. 1.

Tērbatas «Latviešu rakstniecības vakaru» dibinātāji.
Tartu «Lāti kirjandusōhtute» rajajad.

Otrs Tērbatas latviešu studentu biedrošanās posms cieši saistīts ar Kronvalda Ati (1837.—1875.). Viņš bija studējis Berlīnes universitātē, bet līdzekļu trūkuma dēļ studijas pārtraucis un 1865. gadā iestājies Tērbatas universitātes pedagogiskosursos. No 1867. gada arī skolotājs Tērbatas skolotāju seminārā. Būdam dedzīgs tautietis, Kronvalds sāka ap sevi pulcēt gan vietējos skolotājus — latviešus (piem. Dīriķi un Kārklīņu),

Teine Tartu lāti ūliōpilaste organizērumisjārk on tihedas seoses Kronvaldi Atiga (1837—1875). Ta ōppis Berliini ūlikoolis, kuid puudulikkude olude pārst katkestas ōpingud, ning 1865. aastal astus Tartu ūlikooli pedagogilistesse kursustesse. 1867. aastast ka ōpetaja Tartu ōpetajate seminaris. Olles tuline rahvuslane Kronvalds hakkas enda ūmber koguma kūll kohalikke ōpatajaid lātlasi (nāiteks Dīriķis ja Kārklis), kūll ka ūliō-

gan arī universitātes studentus. Viņa pūlēm bija labāki panākumi, nekā savā laikā Valdemāram, jo 1870. gadā nodibināja «Latviešu rakstniecības vakarus», no kuŗiem vēlāk izveidojās korporācija «Lettonia». (Dižo tautieti sakarā ar viņa dzimšanas 100 gadu atceri nesen godam pieminēja visa latviešu tauta).

No 13 «rakstniecības vakaru» dibinātājiem, kas redzami klātpieliktā attēlā, bez Kronvalda lielāko lomu latviešu dzīvē spēlējis A. Vēbers (1848.—1910.), kas 25 gadus rediģējis populāro nedēļas avīzi «Balss» un neatlaidīgi cīnījies par latviešu tiesībām. — Nevar atstāt nepieminētu arī apdāvināto zinātnieku — romiešu valodas un literatūras profesoru Varšavas universitātē K. Tresu (1849.—1886.), kuŗu nāve diemžēl pārāk agri atrāva tautai un zinātnei. — Beidzot arī Dr. K. Libietis (1846.—1904.), kas 25 gadus darbojās kā ārsts Drustos, bija pazīstams kā krietsns sava aroda pratējs, kas līdzstrādājis arī latviešu medicīnas literatūrā.

*

Igauņu pulciņā, kas 1870. gadā sāka pulcēties kārtīgās sanāksmēs, ņēma dalību šādi igauņu tautības studenti: A. Kurikovs (dz. 1848.), vēlākais Torgēles mācītājs, kā sanāksmju ierosinātājs; brāļi Trefneri — vecākais Hūgo (1845. līdz 1912.), teologs, vēlāk zēnu privātģimnazijas īpašnieks Tērbatā, vairāku igauņu laikrakstu izdevējs un redaktors, arī igauņu literāriskās biedrības priekšsēdētājs; jaunākais Gustavs (dz. 1848.), Tērbatas universitātes padomes sekretārs. Kā piektais pulciņā piedalījās arī farmāceits M. Vīnes (dz. 1846.), vēlāk aptiekas īpašnieks Monas salā. Tā kā pulciņa biedri vēlējās, lai tiem ar padomiem un aizrādījumiem palīdzētu kādi vecāki un vairāk piedzīvojuši tautieši, tad nolēma kā filistrus pulciņā pieaicināt pazīstamo rakstnieku J. V. Jansenu (1819.—1890.), kas gan nebija studējis, bet ar saviem darbiem neapšaubāmi pieskaitāms literātu aprindām, un arī mācītāju J. Hurtu (1839.—1906.).

Pēdējais igauņu tautības aprindās bija sevišķi populārs. Dzimis viņš Pelvas draudzē kā skolotāja dēls. Paša spēkiem un ar dažu labvēļu atbalstu viņš beidzis

pilasi. Tema vaevarikas tōō andis parēmaid tulemusi kui omal ajal Valdemariil, kuna 1870. aastal said alguse «Lāti kirjandusōhtud», millest hiljem kujunes vālja korporatsioon «Lettonia». (suurt rahvameest seoses tema 100. sūnniaasta mālestamiseга auga tuletas meelde kogu lāti rahvas).

Kolmeteistkūmnest «kirjandusōhtute» rajajast, keda nāeme juurdelisat pildil, peale Kronvaldi suuremat osa lātlaste elus etendas A. Vebers (1848—1910), kes 25 aastat on toimetanud populaarset nādalahelte «Hāäl» ning visalt vōidelnud lātlaste ōiguste eest. — Ei vōi jätta mainimata ka andekat teadlast — rooma keele ja kirjanduse professorit Varšavi ūlikoolis — K. Tresi (1849—1886), kelle surm kahjuks liig vara rōovis rahvalt ja teaduselt. — Lōpuks ka Dr. K. Liibietis (1846—1904), kes 25 aastat tegutses arstina Drustis, oli tuntud tubli oma ala tundjana, - kes tōōtas kaasa ka lāti arstiteadusliku kirjanduse alal.

*

Eestlaste rühmas, mis 1870. aastal hakkas koos käima korralisteks koosviibimisteks, vōtsid osa järgmised eestisoost ūliōpilased: A. Kurikov (sünd. 1848), pārastine Torgla pastor, kooskāimiste algataja; vennad Treffnerid — vanem Hugo (1845—1912), teoloog hiljem poeglaste eragūmnaasiumi omanik Tartus, mitmete eesti ajalehtede vāljaandja ja toimetaja, ka Eesti Kirjanduse Seltsi esimees; noorem Gustav (sünd 1848), Tartu ūlikooli nōukogu sekretar. Viiendana rühmast vōttis osa ka rohuteadlane M. Viiner (sünd. 1846.), hiljem apteegi omanik Mona saarel. Nii et rühma liikmed soovisid, et neid nōu ja nāpunāidetega aitaks mōned vanemad ja rohkem kogenud rahvamehed, siis otsustati vilistlasteks rühma kutsuda tuntud kirjanik J. V. Jansen (1819.—1890.), kes polnud küll ōppinud ūlikoolis, kuid oma loomingu kahtlematult kuulus kirjanikkonda, ning ka pastor J. Hurt (1839.—1906.).

Viimane eesti rahvuslaste ringkonnis oli eriti populaarne. Sūndinud ta on Pōlva kihelkonnas ōpetaja pojana. Omal jōul ning mōningate hāātahtlike kāte toetusel

gimnaziju un tad iestāties Tērbatas universitātē, kur tas nevien čakli nodevies studijām, bet ņēmis arī dalību studentu sabiedriskā dzīvē kā viens no aristokrātiskās vācu korporācijas «Livonia» iespaidīgākiem locekļiem. Bez tam viņš vēl atrada laiku nodarboties ar valodniecības jautā-

ta lōpetas gūmnaasiumi ja astus siis Tartu ūlikooli, kus ta mitte ainult andus usinasti õppetõole, vaid vōttis osa ka ūliõpilaste seltskondlikust elust aristokraatliku saksa korporatsiooni «Livonia» mõjukama liikmena. Peale selle ta leidis ka aega tegele- da keeleliste kūsimumstega ning juba ūliõ-

Dr. Jakobs Hurts «Viliensis» locekļu vidū (apm. 1875. gadā).
Dr. Jakob Hurt «Viliensis» liikmete keskel (umb. 1875. aastal).

jumiem un jau kā students izdeva vairākus ievērojamus rakstus, starp citu arī savu igauņu jaunās ortografijas projektu. Studijas beidzis, viņš darbojās kā mācītājs Odenpejas draudzē un tad igauņu draudzē Pēterpilī. 1901. gadā viņš, smagā draudzes darbā pārpūlējies, emeritējies un sava mūža atlikušo daļu pavadījis, kārtodams savus bagātīgos igauņu tautas dziesmu krājumus. Klātpieliktais attēls no 1875. gada rāda šo darbīgo vīru savu līdztautiešu («vilienzu») vidū.

No citiem attēlā redzamiem «vilienziem» ievērojamākie ir mācītājs V. Eisenšmidts (dz. 1839.), pirmais un ilggadīgais mācītājs jaundibinātā Pēterā

pilasena andis vēlja mitu tāhelepanuvāart artiklit, muu seas ka oma eesti uue ortograafia projekti. Peale ūlikooli lōpetamist, ta tegutses pastorina Otepää kiheikonnas ja siis eesti koguduses Peterburis. 1901. aastal, raskest koguduse tōost ūlekoormatud, ta ūtles lahti pastori kohast ning oma ea ūlejäanud osa on mōōda saanud koraldades oma rikkalikke eesti rahvaluule kogusid. Juurdelisat pildil 1875. aastast nāeme seda tōōmeest oma rahvusōprade («vilienslaste») keskel.

Teistest pildil nāhtavaist «vilienslastest» silmapaistvamad on pastor V. Eisenšmidt (sünd. 1839.), esimene ning kauaaegne uesti asutatud Tartu Peetri

draudzē, Tērbatā; Dr. M. Veske (1843. līdz 1890.), igauņu valodas lektors Tērbatas universitātē, kas sākumā gribēja palikt par misionāru un jau iestājās Leipciņas misijas seminārā, bet vēlāk pārgāja uz Leipciņas universitāti un tur ieguva doktora grādu. Viņa spalvai pieder daudz vērtīgu rakstu igauņu valodniecībā. Ne mazāk ražīgs valodnieks bijis arī Veske pēcnācējs igauņu valodas lektora amatā Dr. K. A. Hermans (dz. 1851.). Arī viņš no teoloģijas piegriezies filoloģijai un daudziem darbiem iemantojis izcila valodnieka slavu. — No teologiem pazīstamākie: prāvests Jürmans (dz. 1853.), mācītājs Nigenā un vēlāk Tarvastā; M. Lips (dz. 1854.), mācītājs Nigenā; L. Hese (dz. 1856.), mācītājs Penzā un B. Sperlink.s (dz. 1854.), mācītājs Odenpejā.

koguduse pastor; Dr. M. Veske (1834.—1890.), eesti keele lektor Tartu ülikoolis, kes alguses tahtis saada misionariks ning astus juba sisse Leipzigi misiooni semināri, kuid hiljem läks üle Leipzigi ülikooli ning omandas seal doktori kraadi. Tema sulele kuuluvad paljud väärtuslikud artiklid eesti keeleteaduse alal. Mitte vähem viljakas keeleteadlane oli ka Veske järeltulija eesti keele lektori kohale Dr. K. A. Herman (sünd. 1851.), Ka tema usuteaduselt on pöördunud filoloogiale ning paljude töödega omandanud silmapaistva keeleteadlase kuulsuse. — Usuteadlastest on tuntuimad: praost Jürman (sünd. 1853.), pastor Nigenas ja hiljem Tarvastus; M. Lipp (sünd. 1854.), pastor Nigenas; L. Hese (sünd. 1856.), pastor Pensus ja B. Sperlink (sünd. 1854.), pastor Otepäas.

Artūrs Baumanis

Artūrs Baumanis

Frīdrichs Rodins Fridrich Rodins

Latviešu un igauņu tautas atmodas laikmeta aina.

Frīdrichs Rodins dzimis 1832. g. Kurzemē, Dundagas pagasta Kubula skolā, viņš mācās kopā ar Krišjāni Baronu*) 19. g. s. 40. gadu beigās un atkal ar Baronu satiekas 50. gadu beigās Tērbatā, kur Rodins mācās skolotāju seminārā, bet Barons studē universitātē matemātiku. Rodins ir latviešu studentu vakaru dalībnieks. Vakarnieku cēlie nacionālie mērķi un drošā valoda viņu aizrauj un padara par pārliecinātu jaunlatvieti. Kad sākas jaunlatviešu kustības vajāšana, Kurzemes žandarmērijas rokās nonāk vēstule, ko Rodins raksta 1861. g. savam skolotājam Dinsbergam uz Dundagu. Vēstulē viņš paredz lielu vēsturisku pārmaiņu tuvošanos un simboliski saka: «Es esmu izgatavo-

Lāti ja eesti rahva ārkamisaja ūldpilt.

Fridrich Rodin sündis 1832. a. Kuramaal, Dundaga vallas. Kubuli koolis ta ōppis koos Krišjān Baroniga*) 19. sajandi 40. aastate lōpul ning uuesti satub kokku Baroniga 50. aastate lōpul Tartus, kus Rodins kāib ōpetajate seminaris, kuna Barons ōpib ūlikoolis matemaatikas. Kirjandus-ōhtulaste ūllas rahvuslik siht ning julge sōna haaravad tedagi ja teevad temast kaljukindla noorlātlase. Kui algab noorlātlaste liikumise tagakiusamine, satub Kuramaa sandarmeeria kāttese kiri, mille Rodins 1861. a. kirjutab oma ōpetajale Dinsbergile Dundagasse. Kirjas ta ennustab suurte ajalooliste muutuste lāhenemist ning sūmboolselt lausub: «Ma olen valmistanud tuulelinnu; kui veeuputus paisub nii suureks, et inimestel ja loomadēl tuleb

*) Kr. Barons (1835.—1923.), jaunlatviešu kustības dalībnieks, «Pēterburgas Avižu» redaktors 1862.—1865., latviešu tautas dziesmu sakārtotājs.

*) Kr. Barons (1835.—1923.), noorlātlaste liikumise tegelane «Peterburi Ajalehtede» toimetaja 1862.—1865., lāti rahvaluule koguja ja korraldaja.

jis pūķi; ja plūdi kļūs tik lieli, ka cilvēkiem un kustoņiem vajadzēs noslikt, es sēdišos pūķim mugurā, pacelšos gaisā un lidošu virs ūdens, kā senos laikos svētais gars. Tad es pārveidošu zemi un radišu jaunās tautas, kur nebūs neviena vienīga muižnieka.» Šo teikumu otro pusi citē arī Buchholca anonīmā grāmata «Fünfzig Jahre russischer Verwaltung in den Baltischen Provinzen» (publicēta Leipciģā 1883. g.), acīmredzot izmantodama Kurzemes žandarmu štābvirsnieka apakšpalkāvnieka Kocebu raportu Kurzemes gubernātoram Brevernā. Raports atrodams Kurzemes gubernātorā kancelejas slepenajā aktī „О наблюдении за эмиссарями С. Петербургскаго секретнаго латышскаго общества и о злонамѣренныхъ дѣйствіяхъ пропаганды „Юное латышество“ (касательно переписки между Вольдемаромъ, Родиномъ, Аллунаномъ, Барономъ и Динсбергомъ)“, bet anonīmajam nelojālajam vācu autoram tas divainā kārtā bijis pieejams. Rodinu ģenerālgubernātors noliek 1864. g. zem stingras slepenas uzraudzības, tāpat kā visus jaunlatviešu kustībā iejauktos (piemēram arī igauni Laakmani Tērbatā). Šo uzraudzību sākumā reālizē Tērbatas bruģu tiesa (Ordnungsgericht), bet kad 1865. g. janvārī Rodins kļūst par skolotāju Veravas vācu zēnu elementārskolā, Rodina uzraudzīšana nonāk Veravas rātes zināšanā. Veravas birgermeistara referātā, ko viņš 1869. g. 24. novembrī sniedz Vidzemes gubernātoram par Rodina uzvešanas, formulēts arī Rodina noziegums: «... Sv. Pēterburgā nodibinātajai sabiedrībai Jaunā Latvija piederušais Rodins kaitīgi ietekmē latviešus, izplatīdams viņu starpā sabiedriskajai kārtībai bīstamas idejas.» 1869. g. Rodins aiziet uz Aizputi (Kurzemē) par elementārskolas skolotāju, un šē viņš joprojām ir slepenā policijas uzraudzībā. Kad Aizputes magistrāts 1871. g. lūdz uzraudzību izbeigt, raksturodams Rodinu kā nevainojamu personu un piezīmēdams, ka tāda uzraudzība aizkaŗ skolotāja godu un ir par pamatu dažādām baumām sabiedrībā, ģenerālgubernātors ierosinājumu noraida. Interesants ir noraidīšanas motīvs: uzraudzība esot domāta slepena, un ja magistrāts to ievērošot, tad

uppuda, hüppan mina tuulelinnu kukile, tōusen õhku ning lendlen vee kohal, nagu ennemuiste pūha vaim. Siis ma kujundan maakera ümber ning loon uued rahvad, kelle seas ei saa olema ühtainsatki mõisnikku.» Selle lause teist poolt tsiteerib ka Buchholtzi anoniimne raamat «Fuenfzig Jahre russischer Verwaltung in den Baltischen Provinzen» (ilmunud Leipzigis 1883. a.), silmnāhtavalt ära kasutades Kuramaa sandarmi staabi ohvitseri alampolkovniku Kotsebu raporti Kuramaa kubernaatorile Brevernile. Raport leidub Kuramaa kubernaatori kantselei salajases aktis, „О наблюдении за эмиссарями С. Петербургскаго секретнаго латышскаго общества и о злонамѣренныхъ дѣйствіяхъ пропаганды „Юное латышество“ (касательно переписки между Вольдемаромъ, Родиномъ, Аллунаномъ, Барономъ, и Динсбергомъ)“, kuid anoniimsele lojaalsusetule saksa autorile on see imekombel olnud kättesaadav. 1864. a. kindralkubernaator paneb Rodini kõva valve alla, samuti nagu kõiki teisigi noorlätlaste liikumisse segatuid (näiteks ka eestlase Laakmani Tartus). Seda järeлvalvet alguses teostas Tartu raekohus (Ordnungsgericht), aga kui 1865. a. jaanuaris Rodin asub kooliõpetajaks Võru saksa poeglaste elementaarkooli, läheb järeлvalve üle Võru raadi kätte. Võru pūrjermeisteri referaadis 1869. a. 24. novembril Liivimaa kubernaatorile Rodini tegevuse kohta, on formuleeritud ka Rodini süütegu: «... P. Peterburis asutatud ühingu Noor-Lāti kilda kuuluv Rodin kahjustavalt mõjustab lätlasi, levitades nende seas ühiskondlikule korrale kardetavaid ideid.» 1869. a. Rodin asub Aispute elementaarkooli õpetajaks (Kuramaal), ja siin ta on ikka veel salaja politsei järeлvalve all. Kui Aispute magistraat 1871. a. palub lõpetada järeлvalvet, iseloomustades Rodinit süütu isikuna ning lisades juurde, et säärane järeлvalvet puudutab õpetaja au ning on aluseks mitmesugustele juttudele seltskonnas, lükkab kindralkubernaator palve tagasi. Huvitav on tagasilükkamise motiiv: järeлvalve olevat mõeldud salajane, ja kui magistraat seda sellisena ka võtvat, siis Rodinile mingit tüli ei tekkivat... Noorlätlaste liikumise tegelased, aastate

Rodinam nekādas neērtības necelšoties... Jaunlatviešu kustības dalībniekus, gadiem aizskrienot, vienu pēc otra atsvabināja no policijas uzraudzības, tikai Rodins ilgi no viņas netika vaļā, jo Kurzemes žandarmu šefs savā laikā (1863. g.) bija viņu savai priekšniecībai raksturojis ar šiem vārdiem: «dedzīgs letofils, izglītots cilvēks, bet ļoti kaitīgs.» Tā kā Rodins, liekas, nav izrādījis sevišķu aktivitāti nelegālajā kustībā un tā saucamajā «lielajā politikā» viņam nav bijusi nekāda loma, viņa vārdu vēsture vairs tikpat kā nepiemin. Muižniecības iedvēsmotās Baltijas iestādes tomēr ilgi nav varējušas atkristies no idejas, ka Rodins ir lielāka kalibra politisks noziedznieks. Visādā ziņā vēlams Rodina personību pamatīgāk apgaismot, jo viņa likteņa tēlojums, labi raksturodams latviešu un igauņu tautiskās atmodas laikmeta apstākļus, var noderēt par zīmīgu fonu dažā redzamāka tā laika darbinieka dzīves stāstam.

möödudes, vabastati üks teise järele politsei järevalve alt, ainult Rodin kaua aega ei pääsenud sellest, sest Kuramaa sandarmini šeff omal ajal (1863) oli teda omale ülemusele iseloomustanud järgmiste sõnadega: «tuline letofiil, haritud inimene, kuid väga kahjulik.» Nii et Rodin, nähtavasti, pole avaldanud erilist aktiviteeti legaalsusetus liikumises ja nii nimetatud «suures poliitikas» pole ta etendanud mingit osa, tema nime ajalugu sama hästi nagu ei mainigi. Mõisnikkonna innustatud Balti asutused siiski veel kaua pole suutnud saada lahti ideest, et Rodins on suurema kaliibriline poliitiline kurjategija. On tingimata soovitatav põhjalikumalt valgustada Rodini isiksust, kuna tema saatuse vaatlus, hästi iseloomustades läti ning eesti ärkamisaja olustikku, võib saada kasulikuks iseloomustavaks tagapõhjaks mõningate tähtsamate tolle aja tegelaste eluloo kirjeldusel.

E. Triiks

ĒSTIJA, TEVI ES MĪLU *).

Tu, Ēstija, tēvzeme, tevi es mīlu,
Un laukus, un mežus, un tīrumus tavus,
Un ziemeļu sauli, un zvaigžņāju zilu,
Kā mirdzumā auklē tu ezerus savus.

Tu, Ēstija, tēvzeme, tevi es mīlu,
Un tautu tavu, kas gatava darbam,
Un tos, kurjiem sētuve, arklis par ķīlu,
Ka gaudi būs zeltaini ziemām vis-
skarbām

Tulkojusi L o n i j a J ē r u m a.

*) Igaunijā nesen noslēdzās patriotisku dziesmu tekstu un melodiju sacensība. Augstākās godalgas ieguvušās dziesmas tagad radiofonā tautai māca noteiktās, šim nolūkam paredzētās pusstundās komponists F. Holms, lai valsts svētku svinīgajos aktos šīs jaunās tēvzemes dziesmas jau varētu dziedāt.

Mēnešraksta pagājušā gada 2. numurā sniedzām vienu no šiem godalgotiem dzejoļiem — K. Ellera «Ziedi, zeme!» Tagad iespīezām kādu no pārējiem.

E. Triik

SIND ARMASTAN, EESTI*)

Sind armastan, Eesti, mu isademaa,
Su põlde, su metsi ja laasi,
Su põhjamaist päikest ja su linnuteed,
Su jõgesid, järvi ja saari.

Sind armastan, Eesti, mu isademaa,
Su rahvast, kes valmis on töödeks,
Ning neid, kelle künnist ja külvidest saab
Kuldvilja siin talvisteks öödeks.

*) Eestis hiljuti lõppes isamaaliste laulude teksti ning viiside võistlus. Kõrgemaid auhindu omandanud laule nüüd raadio kaudu õpetab rahvale seks otstarbeks kindlaks määrat pooltundidel helilooja F. Holm, et riigipühil ning pidulikel aktustel võiks juba laulda neid uusi isamaa laule.

Kuukirja möödunud aasta 2. numbris avaldasime ühe neist auhinnat laulest — K. Elleri «Õitse, maa!» Nüüd avaldame mõningaid teisi.

Nepārvarams šķērslis*)

1.

Braucējs, kam aiz muguras bija 40 kilometru garš ceļš, ar svešinieka uzmanību vēroja laukus ceļa abās pusēs un mudināja ar pātagu zirgu, kas likās jau nokusis.

Tuvojās vakars. Ganus sauca mājās un lopi, nagiem klabot, gāja pa lielceļu braucējam garām. Braucot cauri ciemiem, pie mājām gaisu pildīja kurinātas pirts pazīstamās smaržas. Saule noslidēja aiz zemajiem mežiem un krēsla sāka ātri sabiezēt, neraugoties uz rieta debesu sārtumu, kuņģi kvēloja gaisa putekli. Lielceļa putekļu vairs neredzēja, bet tos varēja sajust šūpojamos gaisā, kur tie bija sajaukušies ar ceļmalas briešošu rudzu druvu smaršu.

Braucēja smadzenēs glūnēja drūmas domas kā vakara ēnas. Viņš domīgi vēroja apkārtni. Te kautkur ceļam vajadzēja nogriezties, te kautkur, nabadzīgā un neauglīgā stūrī vajadzēja atrasties viņa brāļa mājām, kur tas agrāk nekad nav bijis, jo priekš septiņiem gadiem šķīroties brāļu attiecības bija palikušas naidīgas. Tikai reiz šai garajā laikā viņi bija satikušies — tas bija pagājušajā pavasarī Aravetes tirgū. —

Viņu tēvs Pēps un māte Marija abi bija ieceļojuši Ezerkalnos no cita novada un bija vecas, lepnas zemnieku cilts piederīgie, kas starp sevi un citiem ievēroja robežas. Tā kā Pēps mira agri, kad dēli Jonass un Antons vēl bija mazi, saimniecība palika pilnīgi uz mātes Marijas pleciem. Būdam strādīga un krietna sieviete viņa ar to arī tika galā, kā parasti lielākā daļa lauku sievu, kas ar dzīves rūpēm iepazinušās jau no bērnības. Mātes audzināšanas iespaidā dēli jutās par bagātas un ievērojamas mājas mantiniekiem, kam neklājas draudzētis ar kuņģi katru un iet kuņģi katrā vietā.

Jonasam par šo laiku, vairāk nekā desmit gadu atpakaļ, bija daudz atmiņu. Viņš un pāris gadus jaunākais Antons, bija vērtīgākie un cienījamākie puīši ciemā. Kur tik viņi ieradās, ballēs, vai dejas va-

karos, meitu vidū radās interese un uzmanība. Ārēji viņi bija vienādi, bet raksturā tomēr varēja atrast atšķirības. Antona pašapzinība slēpa dzīvu un kaislīgu dabu, kāmēr Jonasa miers un atturība bija nesatricināma. No šīs mazās atšķirības starp viņiem izveidojās tik liels bezdibens, ka viņi beidzot viens otru vairs neatzina par brāli, neraugoties uz agrāko labo saprašanas.

Jonasa atmiņā tas sākās kāda kaimiņu pagasta saimnieka dēla kāzās, kur bija ieradusies arī kāda ligavas radniece no cita novada. Šai svešajā meitā Antons iemilējās. Viņa nebija skaista, bet viņai bija grēcīgas kaislības modinoša āriene: tukli gurni un krūtis, zem melnajām skropstām miegains, bet tieši kā fiziska pieskaršanās iespaidīgs acu skats, kas uztrauca un pievērsa uzmanību. Kāzās visi jaunekļi ielenca šo meitu, kas pie tam nebija nerūnīga, ne dzīva, bet gan drīzāk neveikla un stulba, un centās viens aiz otra gūt panākumus. Šai vieglprātīgi uzkurinātā, bezpamata sacensībā Antons citus uzvarēja. Tikai viņš varēja vilkt dejā pēc dejas svešo, neveiklo meitu pa plašo saimes istabas grīdu — citi visi dabūja kurvi.

Tad sāka nākt Antona pievakares braucieni, kuņģiem viņš lietoja mājas zirgus. Šie ceļojumi prasīja daudz dienu. Darbs palika novārtā, bet puisis par to nebedāja. Jonass, kā jau vecākais brālis, kaut arī gadu starpība nebija visai liela, mēģināja ar viņu runāt.

«Tu esi no šīs meitas noreibis...» viņš teica Antonam, kad tas reiz pirmdienas launagā pārbrauca mājās ar noguruma pēdām sejā.

«Jā, esmu noreibis un ņemšu viņu par sievu,» sacīja Antons un uzkāpa klētsaugšā, savā guļas vietā, ar vieglprātīgu smīnu lūpās.

Jonass brāļa nodomu pastāstīja mātei. Viņa uztraucās. Tā ne viņas, ne tās vīra ģimenē nebija ņemtas sievas, nedz iets pie

*) Stāstu no igauņu žurnāla «Looming» pārdrūkājām vienīgi latviešu valodā.

Redakcija.

*) Jutustuse «Ūletamatu tōke» trūkime ūle eesti ajakirjast «Looming» ainult lāti keeles.

Toimetus.

vīra. Ģimenei bija jāzina, ko tā uzņēma par savu locekli, tuvinieku starpā jau iepriekš visam bija jābūt skaidram un pārrunātam. Izvēle bija jādara rūpīgi un ar vairākām acīm skatoties. Viņas dēlam derēja tikai bagāta jaunava, no godīgas un labas ģimenes, ne drusku zemākas kā viņi paši.

Sāka vākt datus, pētīt ģimeni, ielauzties gribētājas piederību. Vēstis nebija Antona nodomam labvēlīgas. Kad Antons pats nāca pie mātes ar uzmanīgu sarunu šai lietā, viņam atbildēja:

«Nem sievu, ja vēlies, kaut gan Jonassam kā vecākajam būtu priekšroka, jo esmu veca un saimniecībā kāda ir vajadzīga. Bet ņem kādu citu...»

«Kas tad viņai vainas?»

«Viņai taču nav nekā...»

«Viņai ir mājas...»

«Tas zemes gabaliņš, kur tūrumu vietā ir akmeņiem nosēts lauks un vienīgā ēka — sapuvusi būda.

«Kas par to — viņa ir mājās vienīgā meita, tēvs vecs un slims, drīz mirs, un tad var saimniecību pārdot.»

«Tā bada vieta taču ir apkrauta parādiem... Ņem kādu citu, ņem dzirnavnieka meitu Mīci, es nelieģšu. Agrāk bijāt draugi.»

«Nē, es gribu tikai viņu.»

«Viņas ģimene nav cienījama... Mūsu vīri ir bijuši cietumā dēļ zādzībām, tēvs arī nav goda vīrs. Tas apkaunos mūsu vārdu!»

«Es viņu tomēr ņemšu.»

«Bet viņu šurp neved!»

«Tad iešu turpu...»

Runāja arī vecākais brālis ar jaunāko, agrāko draugu ballēs un priekos — tas viņa nesaprata, it kā nekad nebūtu kopēji smējušies, ne sprieduši par meitām. Māte, no visas dvēseles gribēdama aizkavēt dēla nepiemēroto laulību, noteica, ka viņa nedos dēlam līdzī it nekā no savas mantas, varbūt vienīgi valkājamu apģērbu... Izcēlās lielas kildas. Antons kļuva ass pret māti un brāli, kamēr viņš patiesi aizgāja, paņemot līdzī tikai drēbes, kas murgurā, naidu sirdī un pilnu muti lāstiem.

Viņš salaulājās. Neviena tuvinieka nebija klāt šai notikumā. Mātei un brālim palika neredzēta viņa jaunā dzīves vieta

un viņa sieva, kurpu Ezerkalnos uzskatīja par ienaidnieci, kas nolaupījusi dēlu un brāli.

Tagad bija pagājuši septiņi gadi. No mājām aizgājušais dēls nebija par sevi nekā vēstījis. Arī Jonass bija apprecējies ar dzirnavnieka meitu Mīci, brāja bijušo brūti, un māte jau bija kļuvusi par vecmāmiņu, kas daudz laika ziedoja abiem mazajiem dēla bērniem. Viņa bija vēl žirgta un darbojās arī saimniecībā, kur vedekla strādāja viņas vadībā, nevis otrādi. Ar laiku tomēr radās vairāk nespēka brīžu, un tad viņas sudrabortā galva noslīga uz krūtīm, jo viņas sirds diezgan bieži žēlojās pēc jaunākā dēla, kurš skaistais tēls stūrgalvīgi bija aizgājis no viņas mīlestības apvārsņa.

Uz pakalna, kurpu riets svieda sārta atspīdumu, stāvēja ceriņu krūmu ielenkta gaŗa akmens ēka ar veikala izkārtņi vīrs durvīm. Zirgs pats piegriezās apgrauztajai slītai un nopūzdamies palika stāvot. Vīrs izkāpa no ratiem, aptina grožus stābam un sveicināja durvis stāvošo tirgotāju, kas ziņkārīgi vēroja svešinieku. Nācējs gribēja dzert pudeli alus, un tirgotājs ievēda viņu dārzā, kur pie koka galdiņa varēja atsēsties.

Apkārtnes līdzenajos laukos vakara krēslā bija redzami saimniecību ēku tumšie stāvi. Viņu vidū vajadzēja būt arī Antona mājām. Tuvākas ziņas viņš gribēja dabūt no tirgotāja, kas likās esam runīgs cilvēks.

Pirmo reizi pēc vairāku gadu starplaika brāļi bija redzējuši viens otru šī gada pavasarī. Tas notika Araveres tirgū, kur viņi nejauši bija satikušies, apstājušies, jautājuši raudzījušies viens uz otru un snieguši roku. Kaut gan Antons bija stipri pārvērties, Jonass tomēr maniņa viņa gaisājās acīs agrāko dzīves prieka dzirksteli un ap muti vieglprātības vaibstu. Šie pazīstamie rakstura vilcieni modināja daudz atmiņu, kas plūda cauri krūtīm kā silts vilnis bez noteiktas kārtības un robežām, tā kā sveicinātā roku negribējās laist vaļā. Antons bija mazliet iedzēris un tādēļ tam bija daudz, ko runāt no sirds. Bet viņš nebija vairs atcerējies nekā ļauna, bet tikai skaisto, draudzīgo un labo, tā kā pie šnabja glāzes krogus istabā, kur bija

atsēdušies, viņi arvien vairāk un vairāk spratās, kamēr beidzot abi jūta sevi vienādas asinis.

«Man nemaz nav tik slikti gājis, kā jūs domājat,» teica Antons, slaucīdams lakatā mitrās acis. «Tu jau redzēji manu zirgu — ir skaistākais visā ciemā... Saimniecību esmu sавedis kārtībā, trūkuma neciešu, un ko tad vēl...»

Jonasam bija jāatzīst, ka brāļa zirgs patiešām labs, brālis pats priecīgs un cerību pilns. Šķīroties Antons teica:

«Atbrauc pats paskatīties, kā dzīvoju. Nāc kādreiz vasaras svētdienā — man tieši pie mājas vēžiem bagāta upīte, ķersim vēžus, iedzērsim un būsim priecīgi!»

Sekojošajam šim aicinājumam, Jonass tagad atradās ceļā.

Nāca tirgotājs ar alu, atkorķēja pudeles, ielēja glāzē un uzsāka runu:

«Vai tālu brauksiet?»

«Aizvien uz priekšu,» atbildēja Jonass. «Kas šis īsti ir par ciemu?»

«Pakalnu ciems.»

«Ja es nemaldos, tad te dzīvo kāds Antons Kivilings?»

«Dzīvo, dzīvo.»

«Kā viņam ar' iet?»

«Iet... kas tur nu iet. Purvainā un akmeņaina zeme — ar sievu divātā... trūkums mantas vietā. Vīrs pats vēl — bet...»

«Bet?»

«Bet sieva, nu ziniet, tāda sieva — galīgi slinka un nezina robežu.»

«Tā tad dzīvo pavisam nabadzīgi?»

«Pavasārī reiz tā kā varēja manīt it kā uzlabošanos,» stāstīja tirgotājs, kļūdams valodīgāks, «Bet šaubīga tā lieta bija. Tagad noskaidrojās — bija ar zagļiem uz vienu roku sametušies, Mežā atrada zagtu mantu noliktavu, pielika sargus, lai redzētu, kas brauks pakaļ. Bija ieradusies Kivilinga sieva. Sargus ieraugot, metusies gan bēgt, bet zirgu nošāva un tā noķēra. Vecenei arī bija sadots tā, kā mīkstākās vietas sasarkušas...»

Klausītājs atspieda vaigu pret ēkas mūri, kurā vēl bija saules siltums.

«Skaists zirgs bija, ko nošāva...» piebilda tirgotājs.

Jonass piecēlās, samaksāja par alu, aizpogāja mēteli un jautāja:

«Cik tālu ir līdz turieni?»

«Līdz kurienei?» nesaprata tirgotājs.

«Līdz Kivilingiem...»

«Būs 2—3 kilometru. Tepat pie sudraba vītoliem jānogriežas, divām mājām jābrauc garām un trešā būs tā,» beidza tirgotājs, būdams pats nikns uz savu muti, kas istā laikā nav pratusi būt aizvērtā.

Jonass ļāva zirgam iet soļos un sēdēja ratos ar nokārtu galvu. Labprāt būtu braucis atpakaļ. Bet zirgs bija par daudz noguris. Un rati ripoja zem sudraba vītolu nolikūšajiem zariem pa sazaļojušo mājas ceļu. Viņš pabrauca garām vienai saimniecībai. Tai bija veclaicīga aka ar augstu vindu. Otru māju vērtos sardzē stāvēja veca mežābele, plata kā lietus mākonis, skaņot zariem gaŗas un zemas ēkas jumtu. Tad nāca klajš lauks un aiz tā trešā saimniecība. Nabadzība raudzījās no sabrukušā jumta, izgāztiem ratnīcas vārtiem un istabas durvīm, pa kuŗām tikai desmitgadējs bērns varēja ieiet nesaliecies.

Skaistie atsperu rati apstājās šīs nozēlojamās mājas priekšā. Mazs brūns sunītis iznāca no ratnīcas un pāris reizes ierējās. Jonass izkāpa no ratiem un viegli pieklauvēja pie šaurā istabas lodziņa. Pēc brīža atvērās durvis, uz sliekšņa parādījās kāds stāvs apakšveļā un pārsteigtajā sejā Jonass pazina savu brāli.

2.

Vēsuma un neērtās guļas vietas mocīts, Jonass agri pamodās. Viņš gulēja darba ratos, iegrimis purva sienā, kas ar savu asumu durstīja viņa miesu. Tāda bija viesu guļas vieta, jo šaurajā istabā nebija telpas. Te tomēr bija labāk nekā sasmakušajā un netīrējā istabā, kaut arī ārā gaisa svaigumu jauca vircas smaka, jo no piedarba durvis veda lopu un cūku kūti.

Gulētājs vairs neaizmīga. Viņš skatījās nabadzīgās saimniecības puteklāmo ratnīcu un trūcīgos darba rīkus kaktos. Piepēži kāds uzmanīgi vēra istabas durvis. Pa plakstiņu spraugu viņš redzēja, ka nācējs ir brālis. Tas uzmanīgi vēroja gulētāju, lai vismaz sākumā izvairītos no nepatīkamām sarunām. Ziņkārība spieda Jonasu slēpeni sekot ar skatu brālim, kam bija slaucene rokā un kas klusu atvēra

kūts durvis un iegāja iekšā. Atskanēja piena čurkstēšana — tie bija droša slaucēja vilcieni. Slaukšanai beidzoties, no istabas iznāca arī brāļa sieva. Viņi izkāsa pienu un sačukstējās, reizēm pašķielēdami uz gulētāja pusi. Sieva bija neapģērbusies, plecos uzmežs vecs mēelis bez pogām, un tā apakšas spīdēja pilnīgi, kaili stilbi un priekšā īss, netīrs krekls. Viņa nebija novecojusi, tikai kļuvusi drusku tuklāka, neglītāka, nekā Jonass atcerējās no pirmās un vienīgās redzēšanās.

Dzirdēja tikai atsevišķus teikumus. Sievas pukošanos:

«Ko viņš te meklē... Es tam rādīšu...» un vīra bažīgos vārdus:

«Ļoti sliktā laikā... Būs kautkas jāizdomā... ka lauzis kājas kaulu...»

Tad abi iegāja istabā. Brīdi valdīja klusums. Tad Antons atgriezās, pārgērbies drusku labākā, nobalējušā uzvalkā, kuŗa bikšu ceļgali bija izspiesti kā maisi. Viņš bija aplīcis apkakli, vecu, nomelnējušu riņķi, kas bija atlicis no tiem gadiem, kad viņš kā jauns, lepns puisis gāja pa ballēm, iekarojams meitu sirdis. Apkakli papildināja nodriskāta kakla saite, kas kādreiz kā jauna zīda rotas lieta glabājās Ezerkalnu dibens istabas kumodes atvilknē. Vēl šur tur sakārtojās savas svētdienas drēbes, Antons pacēla ar nēšiem plecos piena kannas un aizgāja pa kājceļiņu uz ciema pusi.

Saimniece vairs neiznāca no istabas. Jonass nožāvājās, piecēlās, nokratīja no uzvalka siena grūzus un izgāja laukā. Tur viņu iezviegdamies sagaidīja zirgs. Jonass draudzīgi uzsita viņam uz kakla un apskatījās pēc trauka, ar ko zirgu padzirdīt. Pie istabas uz sola stāvēja koka spainis un aploka malā atradās aka. Jonass gāja ar spaini pie akas, bet pirms ūdens iesmelšanas pamanīja, ka garķātāmais akas spainis lietots cūku ēdināšanai: apakša bija apkaltusi mēsliem un netīrumiem, bet iekšā aplipusi ar smirdošu masu. Viņš mazgāja un skaloja spaiņus, iekams smēla ūdeni no akas, kuŗas zemais līmenis bija brūns, un viņā mudžēja kukaiņi un varden.

Jonass staigāja pa sētu un apskatīja brāļa dzīves vietu, Zem viena jumta bija istaba, ratnīca, kūts. Tas arī bija viss, izņemot pirti aploka malā.

Kad Antons atgriezās, viņa sieva arī bija paspējusi apģērbties: uzvilkusi plānu vasaras kleitu un nomazgājusi seju. Trīs dunduru kāpuŗu pampumiem pilnas govīs sapina un iedzina sētas ierobežotā birzē. Tad saimniece aicināja vīrus ēst. Istabā bija dūmi un apsvilušas gaļas smarža. Nekā nevarēja saredzēt, jo vienīgais lodziņš atradās ēnas pusē. Tikai pēc laba brīža varēja saskatīt istabas iekārtu, gultu vienā galā, drēbju šķirstu otrajā, galdu ar traukiem un vecus apģērba gabalus pie sienām naglās.

Jonass negribot košļāja ēdamo, jo tas nebija ēstgribu veicinošs. Rūgušpiens un sviests šķīvjos bija sajaucies ar sodrējiem un putekliem, trauki ar vecām ēdienu atlieku pēdām. Valodas labi neveicās, jo brāļa sieva stāvēja klāt, ar muguru atbalstīdamās pret pavarda mūrīti, un ar savu smago skatu sekoja vīriešu ēšanai. Šai sievietei, kā likās, vēl aizvien bija liels iespaids pār Antonu.

«Vai neiesim tavus laukus apskatīt,» izteica Jonass priekšlikumu, jo palikt istabā ilgāk bija nepanesami.

Antons rūca:

«Kas tur nu ko skatīt. Tie jau nav nekas sevišķs...»

Pirms vīri paspēja piecelties, sieva jau gandrīz ar naidīgu nevēribu sāka novākt galdu.

Staigājot vēlāk ap tīrumiem, istabā radusies neveiklības sajūta negribēja pazust. Jau ārējā starpība maitāja viņu gara stāvokli un atgādināja laikus, kad viņi bija līdzīgi vīri. Jonass tagad valkāja turīga vīra apģērbu, viņš bija tīrs un glīts, bet Antons viņam blakus it kā sabrucis savā nobalējušā uzvalkā.

Vīri staigāja un klusēja, abi it kā juzdamies kaut kur vainīgi. Tad Jonass apstājās un mēģināja iemest skatu kā lingas akmeni brāļa acīs.

«Klausies, kā tu te tā vari dzīvot?» viņš jautāja.

Otrs paraustīja plecus un skatījās uz meža pusi ar nogurumu sejā.

«Un zirga arī tev nav? Gāji kājām uz pienotavu...»

«Gādījās nelaime,» norūca Antons. «Salauza kāju, bija jānošauj... Papuves aršanas laikā nopirkšu jaunu.»

Radās brīdis klusuma, tad Jonass saņēmas un teica stingrā balsī:

«Zīnu, kur tavs sirgs palika. Ciemā runāja.»

Otrs it kā sabruka, skatījās apjucis apkārt. Kaunīgs smaidis trīcēja bārdas rugājos ap muti.

Tas brālim atgādināja zēnu, kādi viņi abi bija mājās priekš daudziem gadiem. Ap Antona muti tad tāpat drebēja kaunīgs smaidis, kad viņu notvēra nedarbos.

Pēc brīža atgriezdams skatu atpakaļ, brālis vēl aizvien stāvēja, gaidīdams atbildi, skumju un stingru seju reizē. Tā bija vecās Ezerkalnu mājas stingrība, kas necieta nekā negodīga ne vārdos, ne darbos. Un Antons jūta, ka šis gars vēl nebija zaudējis savu iespaidu uz viņu.

«Kā gan tu, brāl, tā varēji?» nopūtās Jonass. «Mums bija tīrs vārds...»

Antons mocījās. Ezerkalni uzreiz sniedzās līdz viņam, viņa sirdij, un piespieda viņu runāt, atvainoties.

«Ak, kā es tādēļ esmu cietis...» viņš teica apspiestā balsī. «Kad sievas tēvs priekš dažiem gadiem mira, domāju, ka nu esmu pilnīgi brīvs un savedīšu saimniecību kārtībā kā gribēšu. Bet tad sāka šurpu braukt sievas radi. Ko es varēju viņiem darīt, ja sieva tos sauca un uzņēma. Viņi kala savus ļaunos plānus un ievilināja arī sievu. Liedzu un brīdināju. Tad sāka man slēpt. Paņēma zirgu, kā pēdējo reiz, stāstīja, ka brauks tur vai tur vajadzīgā gaitā. Vēlāk dzirdēju, ka iekritusi slazdos, vedot zagtas mantas no meža, un zirgs nošauts... Mans labais zirgs...»

«Tava precēšanās tomēr ir izgājusi slikti...» teica Jonass un slaucīja acis, kas par vari metās mitras.

Viņš būtu labprāt dzirdējis vēl kaut ko tuvāk par brāļa dzīvi, bet otram šāda runa bija nepanesama.

Viņi klusēja, soļodami viens aiz otra pa sarkanām zemeņu lapām pārklāto ežu. Jonass bija satriekts par brāļa dzīvi, kas izrādījās daudz sliktāka par visu, ko varēja iedomāties, un no kuņas nevarēja saredzēt nekādas izejas. Bet Antonā radās uztraukums un sāpes, viņā cēlās pat naidis pret šo Ezerkalnu paēdušo godīgumu, kas nāca viņu tirdīt un mocīt, padarot viņa nožēlojamo dzīvi vēl grūtāku un smagāku. Viņam

bija žēl, ka dēļ Ezerkalnu iespaidiem asiņš viņš bija mēģinājis sevi brāļa acīs nomazgāt tīru, nomelnojot sievu, un viņš kļuva ķildīgs un auksts.

Kad vīri atgriezās, Antona sieva stāvēja ratnīcas durvīs saniknota.

«Ko tu tur tik ilgi blandies apkārt,» viņa teica, «sivēns salauzis aizgaldu, nāc saved kārtībā!»

Antons ar sievu iegāja ratnīcā.

Jonass sajūdzta zirgu un klausījās brāļa un brāļa sievas čukstošā runā, kas plūda vienmuļīgi kā duļķaina purva upe.

Viņam neliedza iet, nedz arī lūdza gaidīt pusdienas. Brāļa sieva nicinoši skatījās viņam sejā, it kā izsmiedama visu Ezerkalnu cilti. Antons nogāja sāpus, viņa rokas spiedienu bija vājš un iss.

3.

Ezerkalnu māte labprāt sēdēja pie savas gala istabas loga un skatījās dārzā. Viņai tur bija no klūgām pīts dziļš atzveltnes krēsls, divi brūni senlaicīgi drēbju skapji un mūrītis, kur muguru sasildīt.

Māte arvien lepni turēja galvu augšā, kā viņa bija radusi to celt, būdama Ezerkalnu saimniece. Viņai vairs nepatika spilgta saules gaisma, bet labāk pēcpusdienas vēsums un lielu koku ēnas.

Tai vakarā, kad Jonass atgriezās no brāļa mājām un nekā neslēpdams visu sīki izstāstīja, māte nekustēdamās ilgi sēdēja savā krēslā. Viņa bija ļāvusi rokām iekrist klēpi un tās bija stīvas kā koka gabali. Sarkanie krunķainie pirksti nemanīja, ka uz viņiem sāka līt karstas asaras. Aiz durvīm saimes istabā klāja vakariņu galdu un dēla dēls iebāza savu balto galviņu mātes istabā, aicinādams ēst. Viņa solījās iet, bet aizmirsta to, palika sēžot un nenožāvēja arī rokas. Māte neredzēja, ka pienāca vakars.

Jonass, vakara gājienu beidzis, ienāca un pakāra atslēgas mātes istabā uz naglas. Māte tagad it kā pamodās. Viņas asaru straume bija apstājusies. Likās, ka tai kaut kas ienācis prātā, viņa piecēlās, atvēra durvis uz dēla istabu un teica:

«Rīt no rīta piecos iejūdž man zirgu atspeņu ratos!»

Jau agri viņa bija sagatavojusies ceļojumam. Viņa bija uzvilkusi melnus svār-

kus, arī šaurā, plecos krumkotā jaka bija melna. Galvā bija uzsiets dzeltēns senlaidīgi biezs zīda lakats. Ar rūtainu villaini uz rokas, māte mierīgi gaidīja zirga iejūgšanu un piebraukšanu. Kad dēls paziņoja, ka viss kārtībā, viņa lika tam pastāstīt ceļu pie Antona, Jonass mēģināja māti pierunāt, lai viņa nebrauc.

«Man ir turpu jābrauc,» teica māte un necieta pretībrunāšanu.

Viņai bija jātiek pie dēla, tas jāglābj, jāved atpakaļ pie pareizas dzīves.

Viņa lika zirgam skriet, nebēdājot, ka ceļš garš. Ar paceltu galvu viņa skatījās uz apkārtējiem laukiem un ganāmpulkiem, kas ceļa malā plūca mitro zāli. Naktī bija lijis lietus.

Bet reizēm māte nogrima domās, aizmirsa steigu, rokas atslāba un nolaida grožus zirgam pie kājām. Dzīvnieks pabrīnījās, ka viņu vairs nedzina, paskatījās pār ilksa galu atpakaļ un sāka šoļot lēni, kā pastaigādāmie, ķerdams ar muti tuvāko krūmu galotnes. Mātes acis redzēja pagājušos laikus, dēlus un sevi.

Atraiknei ar maziem bērniem bija jāvada saimniecība, jābūt saimniekam un saimniecei vienā personā. Kāds brīnums, ja kādreiz bija grūti. Bet bija prieks par augošajiem bērniem, uz kuņģiem varēja likt visas savas cerības. Savāds bija jaunākais dēls Antons. Kad reiz kāds vecs atraiknis no kaimiņiem jokodamies bildināja Ezerkalnu saimnieci, kuņas krietnumu viņš nebeidza slavēt, Antons, būdams 6 gadus vecs, kļuva dusmīgs.

«Māt,» viņš vēlāk teica, «ja tu iesi pie tā veča, paņemšu nazi un jūs abus nokaušu...»

«Vai tad es nedrīkstu precēties?» māte pārsteigta jautāja.

«Nē, es pats esmu tavš vīrs...» apstiprināja Antons, nopietni kā pieaudzis cilvēks.

Māte vairāk nekā Jonasu bija agrāk mīlējusi Antonu, šo vājo, bieži vien stūrgalvīgo un nerātņo zēnu. Reiz viņš apsūdzēja Jonasu. Bija aizliegts ņemt no dobēm zemenes, ko taupīja ievārijumam. «Māt,» puika čukstēja, «Jonass paņēma no tavas dobē desmit zemenes, viņš piedāvāja man arī, bet es neņēmu, jo tā ir zagšana...» Cik izveidojušies jēdzieni viņam

jau tad bija par godīgumu un negodu! Bet tagad...

Māte pamodās. Nikni uzsita ar pātagu zirgam, kas sāka skriet tā, kā akmeņi zem pakaviem lidoja kā krusa.

Nobraucot galā, mātei bija diezgan laika skatīt acis kritošo nabadzību — pat ar malkas pagali atbalstītais sapuvušais mājas balķa gals nepalika neredzēts. Zirgs apstājās ratnīcas priekšā. Nevienš nenāca to piesiet ne palīdzēt ciemiņam izkāpt no ratiem. No sēdēšanas stīvām kājām māte pati norāpās zemē un kautkā piesēja grožus pie ratnīcas stenderes. Kad viņa gandrīz vairs nezināja, ko darīt, un meklēja ieeju ēkā, kāds nāca gar stūri. Tas bija dēls, kuņa tā septiņus gadus nebija redzējusi. Viņš nāca no lauka un pieslēja pie sienas izkapti ar kadiķu loku. Viņa noliesēja un saulē sasarkušajā sejā apakšējā lūpa nolaidīgi atkāpās kā vecam, piekusušam zirgam. Kaulainā krūts bija kaila, jo skrandainais kreklis, sliktāks kā pēdējām kalpam Ezerkalnos, kārtīgi nesedza viņa miesu. Redzot māti stāvam blakus ratiem, viņš saīdzis teica:

«Redzams, ka ezerkalnieši vairs cita ceļa nezina, kā šurpu...»

Māte nevarēja nespīest lakatu pie acīm. Viņas kādreizējais mīlākais dēls nenāca viņai pat pretī... Māte pati gāja uz dēla pusi, sniedza roku un teica raudu pilnā balsī:

«Tad tā tu dzīvo, dēliņ...»

«Ko tā vecene te meklē?»

Sieva bija iznākusi uz ratnīcas sliekšņa, kājas izplētusi, vēderu izgāzusi un raudzījās ar nicinošu skatu uz sirmgalvi, izlikdamās, it kā viņa nezinātu vai nepazītu, kas tā ir.

«Tā ir mana māte,» sacīja Antons. «Varbūt iesim istabā...»

Māti nosēdināja uz augsta bluķa blakus galdam. Antons atsēdās uz gultas malas un sāka tīt avižu papīri tabaku, kāmēr sieva ar muguru atbalstījās pret krāsns mūri.

Māti kaitināja šī sieva, bet bija jārunā, bija jāsaka Antonam, kādēļ viņa bija braukusi. Viņa lepni pacēla savu galvu zīda lakatā uz augsu, skatījās garām pie krāsns stāvošai sievai, it kā viņu neparko neturētu.

«Gan tu, Anton, esi te dienas pieredzē-

jis,» viņa sāka runāt, dēla acīs skatīdamās, «un var gan būt tev šāda dzīve sen jau līdz kaklam...»

Virš uz gultas malas bija pīpojamo sagatavojis, aizdedzināja to un pūta no mutēs dūmu mākoņus, nekā neteikdams.

«Tu pats stūrgalvīgi nāci pret manu gribu šurp — tev negāja labi. Tu tomēr kā mans dēls esi pelnījis labāku dzīvi un tev ir tiesības uz pusi no Ezerkalnu mājām.»

«Vai tad tu gribi man šo daļu atdot?» jautāja Antons.

«Jā, es tev viņu dotu rokā,» teica māte. «Atbraucu tev pakaļ. Sēsties iekšā, es tevi aizvedīšu atpakaļ uz Ezerkalniem pie tavas saimniecības un tiesībām. Viss varētu kļūt atkal labi... Visu pagājušo nakti par to domāju, mocīju savu veco galvu tavas dzīves dēļ un nedabūju ātrāk miera, kāmēr bija jātiek pašai šurpu. Vest tevi mājās...» mātes balss sāka aizkustināju mā trīcēt.

«Ko tu ar to domā?» Antons pārsteigus jautāja.

«Domāju, atstāj šo saimniecību viņai,» pameta māte ar galvu uz krāsns pusi, «viņavar te pati ņemties vai iet no jauna pie vīra. Bērnu viņa tev nav devusi un tu vari brīvi nākt uz Ezerkalniem, lai sāktu tur dzīvot kā godīgs cilvēks...»

Sieviete blakus krāsniņ bija izvilkusi rokas no aizmugures un tās mēchāniski glaudīja blūzes priekšu. Bet tad pirksti krampjaini savilkās, it kā gatavodamies kādam uzbrukt. Niknums pārņēma viņas seju un savilka acis krunkās. Viņa gribēja kaut ko teikt, kustināja lūpas, nedabūdamā vārdus no mutēs laukā un tad izskrēja pa zemajām istabas durvīm, tā kā nodilušais rokturis palika grabot.

Kaut gan māte tagad bija ar dēlu istabā viena, viņa tūlīņ saprata, ka tikko izgājuši siea stāvēja kā nepārvarams šķērslis viņu starpā. Viņa stāvēja starp dēlu un viņa labāku dzīvi, sienot viņu tūkstoš neredzamām saitēm pie šī akmeņaiņā zemes gabala, sabrukušās ēkas un sapostītās dzīves. Reiz jau dēls šīs sievietes dēļ bija atteicies no mājas un tuviniekiem.

Antons skatījās mātei sejā un atkārtotja:

«Man būtu jāatstāj sava sieva, man būtu jāatstāj sava sieva...»

«Kas tā tev par sievu,» māte dusmīgi iesaucās, «splāvienu kaktā vērts...» Jāsplauj uz govi, kas nenes teļa! Slinka kā cūcene, tu lai sēdi pie slaucenes, tu lai esi kundzei par sulaini... pasaulei ko apsmiet un izjokot! Nāc prom, lai apkopj pati sevi!

«Klusi, klusi ar saviem nomelnojušiem,» iebrēcās Antons, kuņa plāno lūpu kaktos bija radušās balti putu pilieni, «cītādi sagriezīšu tevi tā, kā atrādīsi sevi pusceļā no mājām...»

«Es esmu tava māte un pavēlu tev nākt mājās!»

«Tavi pavēlēšanas laiki ir pagājuši. Ezerkalnos varbūt tos vēl vari atrast. Rāpies savos atspeņu ratos un brauc turpu atpakaļ,» rūca dēls, it kā rudens vējš būtu grabējis gar sienas balķiem. Viņa lielās rokas drebēja no uztraukuma, un izskatījās, it kā tas gribētu uz blūķa sēdošo sirmgalvi sagrābt rokās un kaut kur aizsviest.

«Ko tu te bada zemē iesāksi,» māte neatlaidās, «bērnu tev nav, lauki nebaņo, jā-sāk vai zag!»

«Sākšu ar' zag,» atbildēja Antons, «es, godīgās Ezerkalnu vecenes dēls, zagšu kopā ar savu sievu, kā to jau esmu darījis. Brīnies ar savu Jonasu, kāpēc to esmu darījis. Gadiem ciešu trūkumu, redzu postu un ciešanas, palīdzības nav ne no kā cita, kā tikai saviem desmit nagiem, un tikai tagad jūs nākat un skrienat dēļ mana godīguma...»

Antons teica pārmetumus sarūgtinātā balsi. Beidzot viņš nopūtās un iegrīma domās. Tad meklējoši paskatījās apkārt un izgāja laukā, neievērodams māti, kuņas krunkainā seja bija bāla kā tāse.

Māte brīdi sēdēja un piepēži jutās nogurusi. Bet viņa piecēlās, Kājas, sēžot uz blūķa, bija palikušas stīvas.

Ratnicā Antons stāvēja blakus sievai, kas atbalstījās pret vārtu stenderi, slēpdama seju rokās. Virš glāstīja viņas matus un čukstēja tai kautko ausī, it kā mierinādams stūrgalvīgu bērnu. Māte pagāja viņiem garām kā svešiem, sajuzdama, ka dēlu galīgi zaudējusi.

Viņa kaut kā atraisīja zirgu, kas gaināja dundurūš. Riteņi čirkstot sāka griezt smilti, un zirga kājas mētāja putekļus.

Māte sakārtoja segu uz ceļiem. Sirdi viņa bija jau padevusies tam, kam bija jānotiek. Bet savu galvu viņa cēla augstu kā arvien. Uz mirkli viņa aizvēra acis un aiz slēgtajiem plakstiņiem redzēja vasaras

saules mirdzumā savas gala istabas patikamo vēsumu, pīto atzveltnes krēslu, abus veclaicīgos skapjus un gultu, kur bija miruši visi Ezerkalnu vecie.

Tulkojusi **Lonija Jēruma.**

Marija Undere

PAVASARA ZEME.

Es tavā milā esmu tava,
draugs, mūžīgais, tu zeme, kam
ir saudzēt spēks. Man cita nava,
kur tverties kā pie brāļa sava —
jo mēs viens otru aizdedzam.

Tu rāmo sniegu projām trauci
un vēriģi tad klausījies.
Driz dzīvībai tu sulas jauci,
nost salto ziemas tērpu mauci,
jo juti — dzīles tvīkst un briest.

Cik priecīgi veļ ūdens vilni,
kad strautu mezglī vaļā tiek!
Te pieplūst klāt, tur projām zilnī,
zūd miglā grāvji sārņu pilnī,
un putu tikli aug un briest.

Tu zāles šūnas padzirdīji,
lai sakne dzeļ, viz stiebru zīds.
Tu pretestības nemanīji,
kā nolikts — svešos atdalīji,
lai saderīgais kopā vīts.

Kas rudenī tev klēpī krita,
ar siltu roku ņēmi tu.
Kas atlikās, kas zūdam šķīta —
rāms tavā dvēš'les mierā mita:
un nāve dzimst par dzīvību.

Kā senlaikos, tu visu dari,
tavs nemiers kārtību dod mums,
ar sniegu ziedus mainīt vari,
un tavā klēpī apslēpts arī,
ir lielais nāves noslēpums.

Kur pavasars gan soļus celtu
ja tevis nebūtu? Ko vējš
gan darītu, kurp gaisus veltu?
Un kur gan saule liktu veltu?
Kam mēness sudrabu lai sēj?

Marie Under

KEVADMULD.

Taas küünitud mu künniselles,
Mu igavene sõber, muld;
Kui väike sõsar võimsat velle
Sind usaldan. Kes meist on kelle,
Üksteisest võtame me tuld.

Nüüd paiskad endast lumerahu
Ning oled kuulatlev ja erk;
Taas segad elu salalahu,
Sa enam endasse ei mahu:
Sus kääring, pakitsus ja kerk.

Kui rõõmulik su vete vääne,
Kui lahti kargab nire sõlm!
Siin juurevood, säääl ärakääne,
Kaob piimauttu kõnts ja jääne
Ja vahukirme rajahõlm.

Sa imetasid rohu rakku:
Juur sitkus, pingul kõrte siid.
Ei isemeelt, ei vastuhakku,
Kõik hargneb, püüdleb määrat jakku —
Mis ühte kuulub, ühte viid.

Mis sügisel su sülle kukkus,
Kõik korjas sinu käsi soe;
Mis üle jäi, mis muidu hukkus —
Su hingeaurus vaikselt tukkus:
Nüüd lõid sa surmast —elukoe.

Sa teed, mis tegid igimuiste,
Su rahutus on kordasääd.
Su üsas talviste ja suiste
Aegade eod; ja kooljaluiste
Suur saladus su põue jäet.

Ja kuhu kevadel siis tulla,
Kui poleks sind? Mis teekski tuul,
Sind puhuda kui poleks sulla?
Ja kuhu paneks päke kulla?
Ning milleks hõbeleda kuul?

Ak, milä mana sirds ir tava,
draugs müžigais, tu zeme, kam
ir saudzēt spēks. Man cita nava,
kur tverties kā pie brāļa sava —
tik mēs viens otru aizdedzam.

Tulkojis Jānis Žigurs.

Taas küunitud mu südamele,
Mu igavene sõber, muld.
Kui väike sõsar võimsat velle
Sind usaldan. Kumb meist on kelle?
Ükkteistet võtame me tuld.

*) Dzejolis no Igaunijas godalgotā krājuma
«No sirds noveltais akmens».

*) Luuletus Eesti auhinnat luulekogust «Kivi
südamele».

Alberts Sprūdžs

Katuselööja*)

Maja me olime üles ehitatud.

Suurena, kümne akna ning kahe välis-
ukse avausega, ta seisis keset küla, varja-
tes päikese paljuil naaberonnidel.

Jah, nüüd võisime nii hüüda kõiki muid
elamuid, kuna need paistsid nii väikes-
tena, et, kõrvalt vaadates, pidi imestama,
kuidas küll võisid sääl asuda inimesed.

— Ega tea, ehk käivad teised sääl küh-
makil? — lausus ühel hommikul isa, kui
eine laudkonna vestluses olime jõudnud
sinnamaani.

— Ammu siis sul endalgi oli samasugu-
ne onn, tõreles ema. — Pole ju veel jõud-
nud lõpule. Lähed uppi ehk kõige oma
suurusega.

Tõsi, maja oli vaid üleslöödud, närtsinud
pärg rippus veel kõrgel üle sarikate pika
lati otsas, kuid kui imelik see oli, et vana
elumaja olime täiesti unustanud.

Me sumasime laastudega üle paisat õuel,
kuid südames oli selline tunne, justkui
praegu oleks väljunud suurest, heledast
toast. Magasime vankrikuuris laiali laotatud
heinasülele, kuid meile tundus, et pikutame
pehmes voodis ning pääkohal laotub uue
elutoa katus.

Lõunat keetis ema aias, pada oli riputa-
tud kaikkasse, kuid ka teme hetketi sattus
unustusse ning hõikas mulle:

— Peeter, vaata, et ahjus tuli ei kustuks!

— Ahju pole meil veel ehitama haka-
tudki.

— Nii ... jah ...

Isa kuulis seda ning muigas:

— Sinagi, vististi, elad muudkui uue
maja ümber.

Emale ei meeldinud, kui mõni sai aru
ta mõtteist.

Mul su maja olles, olemata, — lausus ta
ning asus oma tõhe.

See ema, kuidas ta oskas teeselda!

Isa tema asemel oleks uhkusega vasta-
nud:

— Jah, mõistagi. Teist sellist maja pole
terves vallas, pole alevikuski. Mis ime
seal siis, kui sellele kuuluvad kõik mõtted.
Ja kui ma ta valmiks saan, siis alles näed.
Loss, ütlen sulle.

Imelik, miks küll ema, istutades peete,
peatus töös, kui ühtegi polnud läheduses,
ning kaua silmitses hoonet, mis oli päike-
ses juba pruunikaskollaseks kõrbenud, kuid
väljanõrgunud ning ära kuivanud tõrva-
piisad särased väiksete peeglikestena? Mi-
da küll mõtles ta siis?

Võibolla meelestusid talle ehitusmeis-
trid, Jaan ja Jakob ning sündmus Kadaka
Anna karaskiga? Võibolla ta veel nüüdki
ei suutnud mõista, miks küll Jaan oli nii
äkki kadunud sarikatepüha õhtul, mil siin
kogu küla pidutses hommiku valguseni?
Jah, kes seda peaks teadma.

Kord teda, nii silmitsemes ja mõtteisse
vajunult, üllatas isa ning küsis:

— Noh, kas pole seal mida imestada?

— Ema heitus:

— Mida siis?

* «Junta sitējs» — Latvijas Preses biedri-
bas pēdējā latgaliešu literāriskā vakarā nolasī-
tais stāsts, kurš pa tam jau parādījies drukā.
Pārdrūkājumu sniedzam tikai igauņu valodā.

*) Läti Presse Ühingu viimasel latgallaste kir-
jandusõhtul ettekantud jutustus, mis vahepeal
on ilmunud juba trükis. Äratrüki avallame vaid
eesti keeles.

— Maja, muidugi. Seda sa ju silmitse-
sid.

— Mis küll sulle meelde tuleb! Nagu
väike laps. Ma vaatasin vaid, kas ei lähe-
ne vihmapilv. Siis ei tarvitseks kasta
taimi.

Ning ta küürutas jälle maha, pistis ni-
metissõrme peenramulda, aetas auku õrna
taime juurekese ning kattis mullaga.

Ei, midagi sellist ei olnud ma veel näi-
nud. Kuidas ta tõesti oskas teeselda?

Kuid ta andis enda ära juba samal
päeval.

Lõunal, mida me sõime õues, vakrikuuri
esikul, sõnus ema kartusega hääles:

— Ma mõtlesin kogu aja, kust võtame
nii palju pikkõle vihke, millega katta
niisuurt pinda.

Isa kergitas valgelt välkuvad silmad:

Õlevihke! Ons see mõni onn, et ma pa-
neks sellele õlgkatuse?!

Ja ta pani lusika lauale, nõjatus vastu
vankrikuuri seina ning nõksas pääga
hoone poole.

Tõepoolest, kuidas see küll välja näeks
kui tal oleks õlgkatuse! Hellekollasena
säras hoone, veel enam — kogu ümbruse ta
nagu oleks üle valanud oma helgiga, vers-
tade takka võis teda näha ja imetleda, ini-
mesed isegi sõitsid tiiru tehes, et sõita lähe-
male või tulla juurde ja näha oma silmaga,
ja siis — peaks ma ta veel katma õlgkatu-
sega, nagu vana narmastet mütsiga!

Ei, ei.

— Aga millise sa siis paned?

— Küllap ma välja mõtlen.

— Sa, ehk, tahad siin jändelda ja panna
plekkkatuse, punase, nagu verega määri-
tud?

— See poleks sugugi mitte halb, kuid
nii rikas ma veel ei ale. Küllap pärast-
poole, võibolla.

Ja kuni isa emaga sedasi vestlesid, ka
mulle kukkus õnnelik mõte pähe.

— Klaasist, — hüüdsin mina ning olin
lõpmata rõõmus selle üle.

Isa heitis pilgu minule ning puhkes siis
naerma:

Kas sa kuuled, klaasist, ütleb tema, ha,
ha, ha... Neeris emagi, kuid mina kaitse-
sin end, punastudes tugevasti.

— Jah muidugi. Siis me öösiti näeksime
tähti ja kuud.

— Tähti ja kuud, ha, ha, ha, — isa
peaaegu või küürutas maani naeruhoo. —
Siis ju sa poiss pead ka lae klaasist pa-
nema.

— Ah jah, lagi... selle ma olin unusta-
nud.

— Vaata nüüd, kui kitsad veel sul need
mõtted, — lausus ema peale südamliku
naeruhoo.

Nii see oli. Seekord pidin alla vanduma.

Siis sõnus isa:

— Jätame pealegi raua ja klaasi. Kata-
me sekskorraks lauakestega.

— Kuid külas ju seda keegi ei oska, —
pelgas ema.

— Oskas siis külas keegi üles lüüa mul
sellist maja?

Isal oli õigus. Ega osanud. Kuid ema
ning mina teadsime nüüd, et isa toob
katuselööja laadalt, samuti nagu oli toonud
ehitusmeistridki.

Katuselööja tuli.

Kui teda silmasime, kõditas miski nii
südant, et vaevalt me emaga ei puhkenud
täiel kõril naerma.

Väike lombakas mehike oli ta. Kübar
seisis viltu, kaldunud ühele kõrvale, laiad
püksiharud lopendasid kaugelt üle sääri-
kute äärte.

— Tere! — ütles ta, astudes õule.

— Tere, tere! — vastasime.

Kuid hää! oli tal nii hele, nagu väiksel
lapsel, peaaegu piiksuv nagu kanapojal.

Alul meile tundus, et ta on seda muut-
nud sihilikult. Ehk oli ta suur naljaham-
mas ning nüüd tahtis meid proovida, et,
eks katsume, kuidas see rahvas oskab lõ-
bupoolist vastu võtta. Võis ka olla, et ta
sellega paugu pealt tahtis võita meie sü-
damed.

Juba avasime suud, et lasta kuuldavale
naerukellukesed, juba tõmbasime lustli-
kult silmad vidukile, kui äkki, veel õigel
ajal märkasime isa teravat, hoiatavat pil-
ku.

Hoidsime endid vaos.

Emal löi hambad rätinurka ning siis
kaua näpitses lõua all, just nagu seoks
seal sõlme, mis on lahti pääsenud. Mul

ei juhtunud midagi hääd käepärast olema, pidin muudkui purema sõrme, ning hoidma end vaos kogu jõuga.

Ja nii vaevaga valitsesime naeru.

Katuselööja jutustas, kuidas ta siia tulnud, kuidas otsinud seda küla, mis pugenud või peramisse põrgu soppi, nii palju soid ja metsi tulnud läbistada. Nii kaueneid paiku ta näinud ja läbi matkanud. Tema küll ei elaks siin miski hinna eest, aga kui just inimestel maapeal tõesti ei leiduvat paremat nurgakest...

— Suurustus, suurustus, — mõtlesime meie, sõnagi lausumata. — Oleks sul veel parem häälgi, — veel, veelgi võiks andestada, kuid nüüd...

Ning korraga tundsimme tema vastu nagu umbusaldust, nagu meeldimatust, kuid tema sõnu ei uskunud me põrmugi.

Ei see võinud enam hää inimene olla, kes laitis Jumala loodud maailma.

Siis võtsin mina julguse rindu ning sõnusin:

— Polegi siin nii paha. Ümberingi meil on metsad, seal kasvavad seened ja seal käib ka kari.

Seened, he, he, hee! — naeris katuselööja oma piiksuval häälele. — Aga ons teil põlde, kus võib vuristada niitmismasinal täies hoos? Siin ju pole sellel kus hoogugi võtta.

— Niitmismasinal?

See oli uus ning kuulmatu lugu.

Heitsin pilgu emale, tema minule, siis pöördusime mõlemad isa poole:

— Mis riistapuu see's on?

Aa, see olevat säärane suur vikat, mida vedavat hobune, samuti nagu äket. See niitvat mitukorda kiiremini käsivikatist ning sealjuures veeretavat niidetu ka vihkudesse.

— Nii see on, poja! — plaksutas katuselööja keelt, tundes end tarkuses meist kõigist üle seisvat.

Langetasime silmad ning vandusime alla.

Olgu! Tal võis olla masin ja veel — Jumal teab — mis, kuid ei temal olnud, ega ka saa olema, säärast maja, nagu meil.

Ega saa sellist küll.

Uhkelt, püsti peaga ning kannal peal ümberpöörates läks ema lõunat valmista-

ma, kuna isa näitas katuselööjale hoonet, jalutades ümber selle ning jutustades, mitu silda pikk ning mitu kõrge on katus.

Katuselööja hetke arvutas peas siis ütles:

— Jaa, jah. Nädalapäevadeks annab taguda küll.

Nüüd ka isale ei meeldinud enam tema jutt.

— Ei, — ütles ta. — Ega mina mõtelnud sääl seda vana paigata, vaid lüüa siia uus katus... Kui sa sellega nädala jooksul valmiks saad, kingin selle maja sulle.

Isa ütles seda nii tõsiselt, et kartuses mul põksatas süda. Kui nüüd katuselööja ei maga ööd läbi ja tõesti hakkama saab suure tööga, mis siis?

— Ei, ärgem andkem isa! hakkasin ma kinni isa varukasse ning vaatasin paluvalt silma.

— He, he, hee! naeris jälle katuselööja oma piiksuval häälele. — Ära karda poju, ega mina võta, ei võta! Mida peaks ma sellises küünis peale hakkama?!

Ei, see on nüüd liig, mis ta siin rääkis!

— Oleks mina isa asemel, — tuli mul äkki meelde kange mõte, — paugu pealt laseks ta koju.

Märkamatu olid mul sõrmed pigistunud rusikasse, otsmikule tõmbunud teravad kortsud.

Ega tea, ehk oleks ma ka midagi halba öelnud, kui sel silmapilgul ema poleks hüüdnud meid lõunale.

Läksime vaikides, isa katuselööjaga kõrvuti, mina tagant järele. Laialipillatud laastud kahisesid me jalge all, mina kuulsin isegi, et katuselööja säärikute all kõlises lahtine kontsaraud.

Nii teravaks oli muutunud mu kuulmine.

Jah, isegi kontsaraud polnud tal kinni löödud, nagu kord ja kohus, kuid laiutab siin nagu mõni suur tarkpea.

Küün olevat see. Palun väga, löö enne oma kontsaraud kinni.

Õues, kuhu me pöördusime rühmasid kuus külameest higis. Kaks lõikasid jämedaid haavapakke lühikesteks klutsideks, üks lõhkus neid õhukesteks laudadeks, mida teine liipis tasaseks, kuid ülejäänud kaks

hõoveldasid neisse sooni. Kui asetati lauakesed üksteisega sooni pidi kokku, olid nad nii tugevasti teineteises kinni, nagu oleks naeltega kokku löödud või kokku liibunud liimiga.

Katuselööja tuli töötajate juurde, kergitas üht, teist lauakest ning viskas jälle maha.

— Ajame läbi, — lausus ta.

— Näib sulle, et töötame halvasti? küsis Raiestu Paul.

— Sooned peavad olema sirged, nagu vagu.

Aga olid ju sirged, Raiestu Paul töötas käsitsi. Me saime aru, et katuselööjal polnud muud mida ütelda.

— No, noh, kas siis mina ei tea! Selliseid, nagu meie siin teeme, pole saa veel eales käes hoidnud.

Isa naeratas, heites lahke pilgu Paulile, kuid mina tahtsin hõisata:

— Tubli, Paul! Nii peab mees vastama.

— Noh, vennas! — laksutas katuselööja jälle keelega. Kui mina pan Veršbitski lossile lõin katust, oli sul vaja näha, mis moodi sindlid need olid! Saksamaa haavast, nagu havid! Mina vennas, aina härastele olen töötanud...

Jaa, jah. Me juba tundsime tema suurstavat meelt, meil polnud enam usku tema sõnadesse, rahulise südamega võisime istuda lõuna lauda.

3.

Kui mõnda inimest nähakse läbi, nähakse, kuidas ta kõneleb rohkem kui suudab, sis valdab sind tagasilükkamatu soov tema üle nalja heita.

Nii see oli meiegagi; isaga, emaga, Raiestu Pauliga, Kadaka Annaga ning peaaegu kõikide külameeste ja naistega, kes siia alati pöördusid sisse, kui lõi kipi-tama keel, et jutelda targa katuselööjaga.

— Ignat, kui juba niita võis masinaga, miks siis ei võiks välja mõelda katuselöömise masinat?

— Tänan väga. Kust ma siis saaks oma igapäevast leiba?

Võis ju olla, et õpetatud mehed ainult sellepärast ei mõtelnud välja sellist masi-

nat, aga Raiestu Paul ei rahuldunud Ignati vastusega.

— Sa ju ise võiks seda juhtida, lüüa katuseid naljatades ja ajada kokku hiiglama raha.

Ignat sügas kukalt, kallutades mütsi veelgi vildakamale:

— Jah, võib ju olla, et ma sellise ka välja mõtlen. Üht — teist mul juba on mõttes, kuid sellest ma ei räägi kellelegi.

Oli vaja rääkida, seda mõistis Raiestu Paulgi, ning tal oli aeg asuda oma töö kallale.

— Jaa, jah. Eks mõtle, kuni me omi laudu hõoveldame.

— Oo! — hüüatasid õuel lauakeste valmistajad. — Ignat on olnud isegi kirikutornis. See on alles julgus.

— Mitte ainult olnud, vaid lõõnud, vennas, sellel katust, — parandas Ignat, samuti kisades täiest kõrist.

Ülevalt õhku paisatuna tema hääli tuli välja veelgi piiksumam kanapoja omast, peaaegu nagu väiksel hiirepojal, ning meil emaga tuli kõrvale pöörduda, et Ignat ei märkaks, et meie ei suuda naeru hoida.

Kuid et ei tekiks pikaajaline vaikus, võttis ema end kokku ja ütles:

Küllap siis vist võib kaugele näha.

— Oo jah! Mäed näevad välja nagu üksteise peale aetud potid, ning kirikuid — kirikuid. Kõigil kahelkümmel sõrmelvarbal ei suuda kokku lugeda.

Paul oli lahkunud, tema asemele võis asuda nüüd mõni teine.

Ema tuli parajasti aiast ning jäi peatuma.

— Ignat, — hüüdis ta, pannes käe lapiti silmade ette, et valgus, mis pörkas tagasi erekollaselt hoonelt ei pimestaks sliimi, — kas sul pea ei pöörita nii kõrgel istudes? Mul juba lõõvad põlved nõtkuma vaadateski.

Ignat istus katuses väiksel pingikesel, mis oli kinnitatud lattide külge, et ei libiseks. Paremas käes ta hoidis kirvest, mille silm oli vasarataoline, kuid pahemaga võttis suust naelu ning siis sülitas kaugele musta rauarooste:

— Ptüi! Pea pööritaks! Olen katnud

Ranna kiriku torni, ja ometi pole liigahtanud juuksekarvigi.

Siis sündis see mida mul veel kaua tuli kahjatseda.

— Sul ju on vaid seitseteist sõrmevarbast — segasin end vahele, kuna olin näinud, et Ignati lombakal jalal puudus kolm varbast.

Samal hetkal ema haaras ning pööras mul vasakut kõrva nii tugevasti, et ma õieti ei kuulnud, mida sel korral oli vastanud Ignat.

Hiljem vaid tuli meelde:

— Jaa, jah. Need ma lõin maha katusel sama kirvega, — oli ta lausunud.

Ning äkki hakkas mul Ignatist kahju. Ta oli õnnetu inimene, Jumal oli teda suurustuse pärast karistanud, ning miks küll veel mina pidin mõrustama tema päevi?

Ja nagu tahtes lunastada oma süütegu, küsisin häälel, milles kõlas kahjatus:

— Ignat, kas pilvi ka on näha, kui ronida nii kõrgele?

— Mis sa siis mõtlesid, poiss? Need ju peaaegu libisevad pea kõrguselt mööda, pehmed ja sammetised. Sa tunned, et lehvivad juuksed ning keegi nagu võtaks südame peopesale ja tõstaks üles.

— Oh! Mina ka tahaks kord ronida nii kõrgele!

Kuid Ignat ei kuulnud enam mind, keegi oli võtnud ta südame pihku ning tõstis üles. Säravi silmi jatkas ta:

— Kuid see pole veel midagi, need pilved. Palju kaunim on, kui pilvede vahelt päisepäeva ajal võib näha tähti.

— Tähti? Ja päeva ajal?

— Jah, heledal päiksepaistelisel päeval. Siis on nad palju kaunimad kui öösel. Kõigis vikerkaare värves säravad nad seal, ning kui sa pikemat aega silmitsed, sulle hakkab tunduma, et need polegi tühised tähed, vaid mõne võimsa oreli klahvid, mida välkuvas kiirus paneb helisema mõni nähtamatu mängija. Ja kuuled isegi muusikat, kaunist ja imesteldavat muusikat, mis nagu liugleks siia Jumala õuedelt, kus ertsinglid helistavad oma kandleid...

Kuidas oli see sündinud, oli seal süüdi taevas, või ertsinglid, mida ta mainis, seda

me ei teadnud hiljemgi, kuid sel hetkel olime unustanud kõik Ignati sõnade uskumatus, unustanud isegi, et tal oli naljakas häälekõla.

Nagu mõni jutlustaja istus ta sääl katusel oma pingikesel, jalad paenutatud piit-samoodi kokku, ning jutustas, jutustas.

Avasui ning tagasilöödud päädega seisime all ning kuulasime, isegi lauakeste tegijad jätsid oma töö õuel, kogunesid siia, seltsisid meile ja kuulasid.

Meile isegi tundus, et silmi ees tantslevad vikerkaare värves heljuvad oreli klahvid ning kaugetest Jumala aedadest liuglevad siia kuulmatud ning imeõrnad helid, mis vallutavad südame, asetavad selle nagu soojasse pihku ning siis kiigutavad — kiigutavad...

Jutustades ka Ignat ise oli kaasatõmmatud, ta muutus hulljulgeks, tõusis püsti, ja, nagu viibates käega silmapiirile, sõnus:

— Ning siis kauneim on see, et võib näha, kuidas pöörleb maa ümber oma telje.

Oli nii, nagu kallaks mõni meile kaela külmavee ämbri.

Saime tagasi liikuvuse ning vahtisime üksteise otsa. Ei, mida oli ta seal rääkinud!

Ena sai esimesena endast jagu ning heitis käega:

— Mine ikka, mine, Ignat! Sul ju endal pöörleb pea.

4.

Kuni päevad läbi väristasid õhku kirveshaamri löögid katusel ning kuni õu oli võõraid inimesi täis, seni suuremate tööde juurde mind ei pandud.

Võid kolada ringi vaid õuel ning ole alati käepärast, kui mõnele sind vaja, — oli isa mulle käsu andnud.

Ning ma olin kuulekas, kuigi minust polnud suurt abilist: — kolasin vaid ringi ning olin töötajail jalus.

Nii mulle jäi üle ka palju aega mõtelda järele maa pöörlemise üle.

Üpris naljakas lugu oli see! See maa, mida mööda ma astun, millel seisid talud, millel kasvasid puud, millesse puurisid end jõed ning süüvisid järved, — see maa pöörlevat nagu pool. Naeruväärt!

Kuid, nii see vist oli, sest ka isa, kui ma talt pärisin selle üle, vastas tõsisel häälel:

— Kui juba Ignat nii ütleb, küllap siis see nii on.

Imelik. Siis ju võisid majad maha pudeneda ning paiskuda lendu, Jumal üksi teab, kuhu. Seesama meie maja, vundament polnud talle veel alla müüritud, ta seisis kaheksal lapergusel kivil, kuid, tänu Jumalale, ei mõtelnud ta liigahutada. Ja kus siis vesi jõgedes ning järvedes, see ju võis välja voolata ja paiskuda, ja siis inimesed ning loomad?

Peale tühist peamurdmist, otsustasin pärida Ignatilt aru selle asja üle.

Treppi pidi läksin ehitisse, siis talade üle heidetud laudasid mööda sinnamaani, kus ta töötas ning oli mulle kõige lähemal.

Ignat, — ütlesin mina, — sa möödunudkord seletasid, et maa pöörleb, kuid siis ju sa võid kukkuda alla pea ees.

Ignat võttis naelad suust välja ning naeratas sinistel, roostest määrdunud, huultel.

— Alati ju kukutakse vaid alla. Millal sa, poiss, oled näinud mõnda kukkuvat ülespoole?

Nii see oli. Kivi lingua võisid heita kui kõrgele tahes, kuid alati see langes tagasi maha. Samuti vesigi, kallatud kaldale, nirises tagasi jõkke.

Ometi kõige sellega polnud veel midagi öeldud, targemaks ma ei saanud.

Lauavirnal istudes ning jalgu kiigutades, hakkasin mõtlema kellelt ma veel võiks midagi küsida. Ema, isa ja Ignat ei rahuldanud mind.

Ehk jutelda Raiestu Pauliga või Paenustu Peetriga. See oma lõõtspilliga oli palju liikunud maailmas, ehk on ka tema mõnikord näinud maad pöörlemas.

Kuni ma nii mõtisklesin, kuskil külas kõlksatas valjusti värav. Kergitades pea, silmasin Kadaka Annat astuvat karjateele. Küllap vist, tuli ta siia, tahtis näha, kui kaugel oldakse katusega ning vestelda Ignatiga. Haamrilöögid katusel tuletasid talle meelde ehitusmeistrite kirvekõlkse, tõsi, need olid kurvad mälestused, mida

need kõlksud võisid esile kutsuda, ometi tuli Anna meile tihti ning oli lõbus.

— Räägin õige temaga, — otsustasin mina ja, roninud maha, jooksin talle vastu.

— Tead mis, Anna?

— Mis siis jälle teie pool naljaks?

Nii ja nii.

— Seda ju ma mõtlesin! — hüüdis ta. Kaalus hetkeks veel kuulnud, siis põtkas jala vastu maad ning naeris täiel kõril:

— See maa! See maa pöörleb? Ha, ha, ha! Ei — noh, teil on küll säääl päris tsirkus!

Naersin minagi, hakkasin ta käest kinni, astusime lustlikke ja sõbralikke samme. Tühi - tähi maa ja kõik, meil oli südame ümber lõbus tunne!

Siiski mina veel sõnusin:

— Muidu nii on tahe mõelda kõike lõpuni.

Siis Anna lõi kiikuma minu käe ning lausus soojal häälel:

— Kui nii mõtelda, Peetrike, siis südamerõõm on vastus kõigile mõistetamatuile maailma küsimustele.

— Südamerõõm?

— Nojah, selline lõbus ja hää meel.

Mina mõtisklin.

Õige. Ka Annale kord ehitusmeister Jaan oli selline mõistetamatu küsimus, ja võibolla oli nii ka kõige parem, et ta heitis kõigele käega ning säilitas vaid südamerõõmu.

Veel ütles ta mulle:

— Ignat ju kogu eluaeg kolab nii kõrgel üleval. Ime siis, et tal on tuult pea täis. Kuid ka sina ära vaata alati üles ning ära mõtle vaid pilvedest ja tähtedest, muidu tabab ka sind pea tuul.

Ei, kui hää ta oli, see Anna!

Nüüd kiigutasin mina tema kätt ning meelitasin:

— Jookseme!

— Ei, mul on siin midagi kanda.

Alles nüüd märkasin mina, et paremas käes ta kandis kruusi, ülekõidet valge rätikuga.

— Mis sul säääl hääd on?

— Õllepooline. Keedame õlut, peab viima Ignatile proovida.

Humalalõhn lõi mulle ninasõormeisse, õlle magus mõrusus kōditas keelt, ning mulle meelestus päikesepaiste päev, mil ta oli tulnud meile piimas ning munades küpsetatud karaskiga, millele olid asetatud pekised lihaviilud.

Ah, kuidas oli see maitsenud ning kuidas ma olin igatsenud veel üht sellist suutäit!

— Annad sa ka mulle katsuda sellest kruusist?

— Annan.

— Oled sa küll hää.

— Kõigile ei näi ma selline, Peetrike, — ohkas ta.

Ei tea mida Anna sellega mõtles, kuid mulle tundus, et tal tuli meelde ehitusmeister Jaan, kes ühel heledal kevadööl viis ära oma puusüdame teisele tütarlapssele.

5.

Ignat juba vist aimas mis oli ses kruusis, mida me Annaga kandsime, ta kiiresti ronis katusele alla ja otsis midagi, longates õuele.

— Mis siis sul kadunud? — küsis isa.

— Tühine asi. Ei tea, kuhu olen pistnud.

— Küllap leiad hiljem, — naeratas Anna. — Säärane tühine asi mulgi siin käes.

Ning ta asetas kruusi maha, see oli kõhukas ja raske ning venitanud tal õla välja.

Ena käskis mul otsida klaasi, kuni mehed asusid kruusi ümber, justkui kaitstes, et see ära ei lippaks.

— Ometi ju kallis vedelik seal sees, — naljatas Raiestu Paul ning küsis Ignatilt, kui palju küll maailma õllesid olevat tema ära maitsnud oma elueas?

— Kes seda suudab lugeda. Mina aga, vennas, olen joonud ka kalleid Varšavi veine. Pan Veršbitskil...

— Noh, üks kalla, Anna! — kiirustas ena, tundes, et Ignat hakkab jälle suurustlema.

— Kallaku aga pealegi keegi teine, kel tugevamad käed.

Kel need tugevamad käed võisid olla, kui mitte Raiestu Paulil?

— Kalla, kalla, Paul!

Ning Paul kahmas kruusi ja kallas kõigile kordamööda.

See oli hää joogipooline, kõik tunnistasid seda. Saab kõva õlu kui valmib. Ainult Ignatile tundus, et liiga vähe humalaid olevat juures.

— Säh, proovi veel. Teise jala pääle. Siis ei lonka.

Kõik me saime aru, et Ignat tahtis juua, aga milleks küll nüüd seda lonkamist meelde tuletada. Kehalise puuduse pärast olime juba paljugi talle andeks andnud ning kahjatsenud teda.

Kuid Ignatile ei läinud see südamesse.

Ta jõi ning laskis keelega üle huulte, ning kui nõu oli tühi, sirutas käe, et Paul kallaks kolmanda jala terviseks.

Kallati.

— Nii. Nüüd ma võin jälle ronida katusesse.

— Eks joo veel neljandaks! Ega sellest purju jää. Õlu võttis purju küll, mul lõi pähe juba poolest klaasistki, nii ütles ka ena, kuid Ignat tunnistas:

— Jah, keda selline leotis suudab purju panna. Varšavi veinid, need, vennas, võt-sid jalad alt!

— Ah, jalad küll! Aga pää?

Pääs, vennas, säärane lustlik meel ning kerge süda, et tahad vaid naerda. Kord võtsin enda nii vinti, et pan Veršbitski käsutas mind koju viima oma kahehobuse sõiduki. Ning jõudnud oma onni, naersin nii valjusti, et muutusid heledaks kõik toanurgad, aga vanamoor ehmus seenvalgeks.

— Vaata, et sa mul oma magusas naerus ei sula päris ära! lausus ta.

Jah, nii võib jääda purju õigest veinist, — plaksutas Ignat keelega ning jälle tundis end meist, kes pole saanud Varšavi veini lõhnagi tunda, üle olevat.

— Sa ju vaid suurustad, Ignat, sõnus Anna.

— Ei noh kui ma juba ütlen! Eks küsi pan Veršbitskilt.

Kruus läks lõpupoole, Ignat oli saanud seitse klaasi, ning ta võis ronida jälle katusesse.

— Aga sa ei leidnud ju seda oma pisikest tühja, mis sul oli kadunud.

— Ah! Tühi jääb tühjaks, — heitis Ignat käega ning läks oma teed.

Peagi koksis ta juba õhku nagu rähn oma nokkhaamri löökidega. Vinisedes kadusid naelad lauakestesse, mis valgetena ja sihvakatena reastusid külitsi.

Anna keskustles veel Raiestu Pauliga, vestles emaga ning vastu võtnud palju tänu, siirdus koju poole.

Minnes mööda ehitised, viskas ta pilgu Ignatile, kes oli jõudnud peaaegu juba harja. Vildakas müts vaevalt püsis ühel kõrval.

— Sa ju jõuad pea lõpule, Ignat?

— Jah, nädala pärast.

Nädal oli möödunud, kui ta siia tuli juba siis ta lubas nädalaga valmis saada, kuid polnud jõudnud veel pooleni.

Saates Annat ning seda kõike arutledes oma meeles, ma rehkendasin, et kõigest sellest mida Ignat räägib on kolmas jagu tõtt.

Äkki Anna viskus tagasi, mina vaevalt ei müksunud talle küljekontidesse, ning mis juhtus, mis ei, — ta hüüdis sellisel häälel, mida jalapealt peab uskuma:

— Ignat, müts kukub maha!

Mõlemi kätega Ignat haaras pääd, langes käest kirves ning libises katuselt maha, siis vääratas tema istepink ning lõi vaaruma istuja ise.

See oli vaid üks hetk, seisime pärani sui, pead kuklas, siis lõime vaaruma meie: veri kisendas kõrvus, et nüüd äkki hakanud pöörlema maa.

Maa, maa! Issand, Jumal!..

Röögatades kummardusime maha, otsides mõnda eset, kust kinni võtta, et mitte langeda mõnda kuristikku, et jääda ellu, — kuni õhus väljahtasid Ignati käed ja peale seda polnud teda enam katusel.

Sügaval ehitised kõmahtas maa, sääl kukkus midagi rasket. Kõmin veel kaua kajas vastu tühjades seintes.

Isa, ema ja lauakeste tegijad tormasid õuest hoonesse, et päästa, mis veel päästetav.

Värisevi põlvi ajasime end püsti ka meie Annaga.

— Issand, Jumal, mida ma küll nüüd tegin! — ta haaras pää kätesse ning tahtis jooksta küll ühele küll teisele poole, kuid keegi teda nagu hoiaks kinni paigal, paneks pöörlema.

— Tule! — võtsin mina tal käest kinni ja vedasin ehitise ukseavause poole.

— Issand Jumal, Issand Jumal! kaebas ta ühest tükist, kuni astusime üle lävepalgi.

6.

Ei, kas siis see võis olla!?

Just nagu uskumata oma silmi, me vahtisime üksteisele ning jäime seisatama.

Ignat istus laastuhunnikus, jalad piit-samoodi paenutatud, ja naeris.

Arusaamatuses vahtisime kõik teda kui imet.

Ta naeris, ja naeris nii magusasti, justkui oleks vintis Varšavi veinidest ning valmistuks päris ära sulama.

— Räägi!

— No, ütles ometi, Ignat, kas sa veel elus?

— Ma vaatan, vennas, et teie kõik seen-valged.

— Noh ükskord räägid sa ometi tõtt, Ignat, aga kuidas sul... kas sa...

Ignat raputas pead ning tõusis üles.

— Paneb purju küll see õlu, — tunnistas ta, — aga nii õnnelikult pole ma veel kukkunud. Kukkusin kui süngi.

Hingasime vabamalt.

Tänu Jumalale, talle polnud midagi paha juhtunud, hää et siin juhtus olema laastuhunnik ja mitte palgijupid.

— Ignatikene, sa ju andestad mulle, — anus Anna.

— Mida siis?

— No, seda, et sa... et ma sind ehmatasin.

— Eh, mis see! — heitis Ignat käega. — Mina, vennas, olen kukkunud palju kõrgematelt katustelt. Kord Padedsi kiriku tornist...

— Ai, ära, jutusta, ära jutusta! Me ei kannata seda välja.

— Nüüd peab Anna tooma veel ühe kruusitäie, — ütles Raiestu Paul, ning me kõik saime aru, et seda ta peab tegema

küll, siis kõigil on kergem üle saada sündinust.

— Jookseme, Peetrike! — ta haaras mul käest, ning me lidusime karjateed, kui puurist vabastatud linnud.

Ainult oma õuel Anna seisatas tõmbas hinge tagasi ning puristas:

— Peaaegu oleks inimese maha löönud. Nii on, kui meel läheb ülirohõmsaks.

Mul oli jälle üks mõistatus rohkem.

— Miks see nii on?

— Kes seda teab. Kuid ei mina enam nii mängi.

Mitte kruusi, vaid terve lüpsiku õlut me viisime, Ignat jõi keelt limpsates ning ei roninud enam sel päeval katusele.

Oh valet - valet, mida ta sel päeval meile kokku luiskas! Pan Veršbitski lossikatusele ta kukkunud just aia raudlattidele ja siiski jäänud ellu, kuna see sündinud sügise poole ning tema kandnud

lambanaha kasukat. Padedsi kiriku tornist kukkunud pea peale alla, kuid siis imekombel haaranud kinni pärna ladvast, see murdunud kui pilbas, ning oksasid pidi ta libisenud murule.

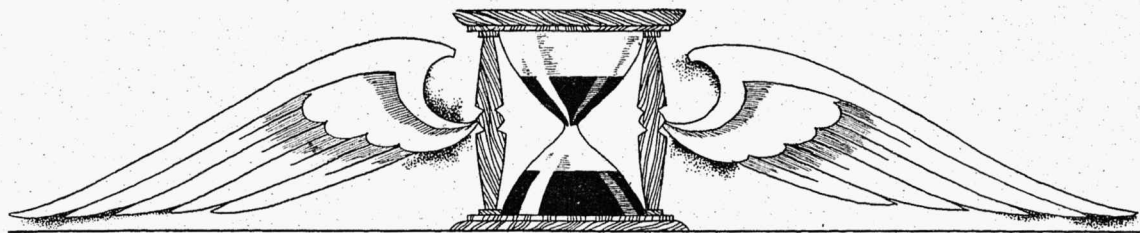
Meie kuulasime ja noogutasime vaid pääd:

— Jaa, jah. Sa oled õnnelik inimene, Ignat. Meie panime end katsumisele ning leidsime, et paljuis asjus oleme patustanud tema vastu, küll uskumata tema sõnu, küll naerdes tema häälekõla, küll naljatasdes tema üle.

Ei, see oli sama, mis laita Jumala loodud maailma.

Ning kui kahe nädala pärast Ignat oli löönud katuse peale ning lahkus meilt, saatsime meie teda isegi kuni karjatee lõpuni ja tundsim, et saadame minema hää jutumehe ja meeldiva, võibolla isegi meeldivaima inimese, milline iganes on sisse pöördunud meie õuele.

Lätikeelest tõlkinud L. Švarts.

C H R O N I K A ● K R O O N I K A

Baltijas kongress Tallinnā

12.—14. VI. 1937.

Programma.

Sestdien, 12. VI. 1937.

- Pl 8,30 Latvijas un Lietuvas viesu sagaidīšana stacijā.
- „ 10,00 I. L. L. Sadarbības Biroja, tuvināšanās biedrību un kongresā dalību nemošo organizāciju pārstāvju sapulce rātsnamā.
- „ 12,00 Baltijas kongresa svinīga atklāšana «Estonia» koncertzālē.
- „ 14,00 Mielasts «Palace» viesnīcā kongresa prezidijam.
- „ 16,00 Baltijas tautu tuvināšanās biedrību sapulce Mākslas namā.
- „ 20,00 E. Aava operas «Vikingi» svinīga izrāde «Estoniā».
- „ 23,00 «Baltijas tautu balles» «Estonia» Baltajā, Sarkanajā un Zaļajā zālē.
- Svētdien, 13. VI. 1937.**
- „ 11,00 Baltijas tautu tuvināšanās biedrību sapulce Mākslas namā.
- „ 13,00 Mielasts Piritas Kūrmājas salonā kongresa prezidijam.
- „ 17,00 Izbraukums jūrā.
Vakarā brīvs laiks.
- Pirmdien, 14. VI. 1937.**
- „ 11,00 Baltijas tautu tuvināšanās biedrību sapulce Mākslas namā.
- „ 14,00 Baltijas kongresa svinīgs beigu akts «Estonia» koncertzālē.
Brīvā laikā pilsētas apskate.
- „ 23,30 Latvijas un Lietuvas viesu aizbraukšana no Tallinnas.

Referātus šoreiz netulkos un nedrukās.

Viens no problēmātiskiem jautājumiem tuvināšanās biedrību kongresos līdz šim ir bijis lasāmo referātu valodas jautājums. Referātu drukāšana un tulkošana ir dārga un grūta un pie tam tomēr pilnā mērā neapmierina visas prasības, jo referentam ir bieži bijis ar skumjām jākonstatē, ka liela daļa klausītāju viņa priekšnesumu nesaprot un šāda referātu lasīšana izrādās par veltīgu laika kavēšanu. Šis nelaimes novēršanai Latvijas, Igaunijas un Lietuvas Sadarbības Biroja prezidijs nolēma lūgt referentus lasīt savus referātus vācu vai krievu

Balti kongress Tallinnas

12.—14. VI. 1937.

Kava.

Laupäeval, 12. VI. 1937.

- Kell 8.30 Lāti ja Leedu külaliste vastuvõtt jaamas.
- „ 10,00 E. L. L. Koostöö Büroo, sõprusühingute ja kongressist osavõtivate organisatsioonide esindajate koosolek raekojas.
- „ 12,00 Balti kongressi pidulik avaaktus «Estonia» kontsertsaalis.
- „ 14,00 Eine Hotell «Palace'is» kongressi presiidiumile.
- „ 16,00 Balti rahvaste sõprusühingute koosolek Kunstihoones.
- „ 20,00 E. Aav'a ooperi «Vikerlased» pidulik etendus «Estonias».
- „ 23,00 «Balti rahvaste ball» «Estonia» Valges, Punases ja Rohelises saalis.
- Pühapäeval, 13. VI. 1937.**
- „ 11,00 Balti rahvaste sõprusühingute koosolek Kunstihoones.
- „ 13,000 Eine Pirita Rannalongis kongressi presiidiumile.
- „ 17,00 Väljasõit merele.
Õhtul vaba aeg.
- Esmaspäeval, 14. VI. 1937.**
- „ 11,00 Balti rahvaste sõprusühingute koosolek Kunstihoones.
- „ 14,00 Balti kongressi pidulik lõppaktus «Estonia» kontsertsaalis.
Vabal ajal linna vaatlemine.
- „ 23,30 Lāti ja Leedu külaliste lahkumine Tallinnast.

Referaate seekord ei tõlgita ega trükita.

Üheks problemaatilisemaks küsimuseks sõprusühingute kongressidel on seni olnud referaatide ettekandmise keele küsimus. Referaatide trükkimine ja tõlkimine on kulukas ja tülikas ja see täiel määral siiski ei rahulda püstitatud nõudeid, kuna referent on tihti pidanud murega märkima, et suur osa kuulajaist tema ettekannet ei mõista ja selline ettekandmine kujuneb aja asjatuks raiskamiseks. Selle häda vältimiseks otsustas Eesti, Lāti ja Leedu Koostöö Büroo presiidium sel aastal paluda, et referendid kannaksid oma referaadid ette saksa ehk vene keeles,

valodā un tikai atklāšanas sapulcē katrs var runāt, kādā valodā tas vēlas. Var cerēt, ka tas jūtami veicinās kongresa darba sekmīgu norisi un ka šim solim visi labprāt piekritīs.

Kas kongresā referēs.

Pēc Sadarbības Birojā saņemtām ziņām līdz šim noskaidrojies, ka nākošajā Baltijas kongresā referātus lasīs no Igaunijas prof. A. Piips, Dr. Vasars, no Latvijas — inž. J. Rīters kopā ar koreferentu Spr. Paegli un Latvijas tirdzniecības-rūpniecības kameras ģenerālsekretārs A. Zalts, no Lietuvas — Dr. J. Krikščiūnas, kura koreferenti noskaidrosies vēlāk.

Nākošais Baltijas kongress būs plašāks par iepriekšējo.

Turot acīs mērķi — padziļināt Baltijas tautu sadarbību, sadarbības birojs izteica veselai Tallinnas organizāciju rindai priekšlikumu sarīkot savas sanāksmes vienā laikā ar tuvināšanās biedrību kongresu. Bet tagad noskaidrojies, ka tā saucamo Baltijas nedēļu tomēr nevar sarīkot tik plašu, kā to labprāt visi vēlējas. Daudzas organizācijas jau agrāk nolēmušas sasaukt apspriedes citā laikā un tikai nākotnē varēs tās sarīkot vienā laikā ar tā saucamo «Baltijas nedēļu».

Pēc līdzšinējiem datiem reizē ar nākošo Baltijas kongresu savās apspriedēs un kongresos sanāks bērnu aizsardzības darbinieki, aptiekari, Sarkanā krusta māsu biedrība, kooperātori un iesvējams, ka arī ārpusskolas izglītības darbinieki un esperantisti. Bez tam cerams, ka daudzas organizācijas sūtīs tuvināšanās biedrību kongresā savus pārstāvjus, ko patlaban noskaidro.

Baltijas tautu teātru festivāls Baltijas kongresa laikā nenotiks.

Igaunijas teātra darbinieki bija paredzējuši sarīkot tuvināšanās biedrību kongresa laikā Tallinnā arī Baltijas valstu teātru festivālu, kurā Igaunijas, Latvijas un Lietuvas teātri sniegtu ikviens pa izrādei. Bet tagad šis skaistais nodoms neizdosies, jo Lietuvas teātris atteicies piedalīties. Šis apstāklis, protams, spiež Igaunijas teātra darbiniekus atteikties no viņu paredzētiem plāniem. Ar ko Lietuvas teātris savu lēmumu motivē, līdz šim vēl nav zināms.

Latvijas-Igaunijas biedrības gada sapulce

notika 7. aprīlī. To vadīja apgabaltiesas loceklis A. Drande, bet protokolēja ārlietu ministrijas Baltijas nodaļas vadītājs E. Vigrabs un Igaunijas ģenerālkonsuls H. Rozenfelds. Sapulce pagājušā gada darbu atzina par sekmīgu un ar gandarījumu arī konstatēja, ka biedrības Mēnešraksts redaktora O. Nonāca vadībā izveidojies par vispusīgu un interesantu žurnālu, kura izdošana turpināma arī uz priekšu.

Valdē ievēlēja līdzšinējos locekļus: par priekš-

kuna ainult avakoosolekul igauks esineks selles keeles, milles soovib. Vöib loota, et see soodustab tunduvalt kongressi töö edukut edenemist ja et selle sammule kõigi poolt heatahtlikult suhtutakse.

Kes kongressil refereerivad.

Koostööbüroo andmeil on seni selgunud, et varsti asetleidval Balti kongressil esinevad referaatidega Eestist prof. A. Piip, dr. Vasar, Lätist — ins. J. Rīters ühes kaasreferent ins. Spr. Paegle'ga ja Läti Kaubandus-Tööstuskoja peasekretär A. Salts ja Leedust — dr. J. Krikščiūnas, kelle kaasreferendid selguvad hiljem.

Eelseisev Balti kongress eelmisest laiemaulatuseline.

Balti rahvaste koostöö süvendamise sihiga pöördus koostööküüroo rea Tallinnas asuvate organisatsioonide poole ettepanekuga korraldada oma nõupidamised ühel ajal sõprusühingute kongressiga. Nüüd on aga selgunud, et nn. Balti nädalat siiski nii laiale alusele viia ei saa, nagu seda meeeldi sooviti. Nimelt on mitmed organisatsioonid juba varemalt oma konverentsid määranud eri ajale ja alles tulevikus ehk saavad viia neid ühele ajale; nn. Balti nädalale.

Seniste andmete järgi peavad koos eelseisva Balti kongressiga oma kongresse ja nõupidamisi lastekaitsetegelased, apteekrid, punase risti öde- de ühing, ühistegelased ja võimalik, et ka vabariidustegelased ja esperantistid. Peale selle on loota, et mitmed organisatsioonid on sõprusühingute kongressil esindatud oma esindajate kaudu, mis praegu selgitamisel.

Balti rahvaste teatriidustused Balti kongressi puhul jäävad ära.

Ühel ajal sõprusühingute kongressiga oli Eesti kutselisel teatritegelasil kavatsus korraldada ka Balti riikide teatriidustusi, mis puhul Eesti, Läti ja Leedu teatrid oleksid esinenud igauks ühe etendusega. Nüüd aga kahjuks see ilus kavatsus ebaõnnestub, kuna Leedu teater on sellest loobunud. See asjaolu sunnib muidugi Eesti kutselisi teatritegelasi loobuma ka oma kavatsusist. Millega Leedu teater oma otsust põhjendab, on seni teadmata.

Läti-Eesti ühingu peakoosolek.

peeti 7. aprillil. Koosolekut juhatas ringkonna-kohtu liige A. Drande ja protokolleerisid välisteenistustele Balti osakonna juhataja E. Vigrabs ja Eesti peakonsul H. Rosenfeldt. Koosolek tunnistas läinud aasta tegevuse edukaks ning konstateeris rõõmuga, et ühingu Küküri toimetaja O. Nonatsi juhatusel on arenenud mitmekülgseks ja huvitavaks ajakirjaks, mille väljandmist tuleb jätkata edaspidigi.

Juhatusse valiti endiseid liikmeid: esime-

sedētāju — zvēr. adv. M. Antonu, viņa biedru — O. Nonācu, sekretāriem — Baltijas nodaļas vadītāju E. Vigrabu un Igaunijas sūtniecības I. sekretāru V. Kruusu, kasieri — V. Ivasku, biedrini — F. Lasmani un valdes locekļiem — prof. Dr. A. Tenteli, V. Munteru, ģen. Kr. Berķi, H. Albatu un H. Rozenfeldu. Valdes kandidātos ievēlēja — ģen. K. Danenbergu, J. Rapu un J. Spilvu; revīzijas komisijā — direkt. E. Ozoliņu, direkt. P. Ģeidānu un adv. J. Vāpu.

Ministri Edg. Krieviņš un F. Akels — Igaunijas-Latvijas biedrības goda biedri.

Igaunijas-Latvijas biedrība Tallinnā savā pilnsapulcē ievēlējusi par biedrības goda biedriem Latvijas sūtni Tallinnā Edg. Krieviņu un Igaunijas ārlietu ministru F. Akelu.

Biedrības valdē ievēlēja: par priekšsedētāju prof. A. Piipu, priekšsedētāja biedriem — Tautas bankas direktoru A. Kasku un valsts saimniecības padomes priekšsedētāju A. Jūrmani, sekretāriem — Latvijas sūtniecības I. sekretāru J. Gilbertu un ārlietu ministrijas biroja aditāju V. Ojansoonu, kasieri A/S «Eesti Kiviõli» direktoru A. Meritsu, kasiera palīgu — K. Uusmaa un valdes locekļiem — rakstnieku Ed. Hubeli (kultūras sekcijas vadītājs), tiesu palātas locekli H. Kasi (juridiskās sekcijas vadītājs), dir. J. Mölderu (ārlietu kārtotājs), dir. M. Raudu, pilsētas galvas biedru A. Uessonu un redaktoru J. Veelmani (preses sekretārs).

Ārzemju igauņu biedrības pagājušā gada darbs.

Ārzemju igauņu biedrības 1936. gada darbības pārskats rāda, ka biedrības darbība ir jūtami paplašinājusies un kultūrālās attiecības ar ārzemju igauņiem kļuvušas ciešākas. Pagājušā gadā dzimteni apciemojuši 147 ārzemju igauņi, kuŗu uzņemšanu organizēja biedrība. Intensīvu darbību attīstījis arī ārzemju igauņu biedrības Rīgas klubs. Tas pats sakāms par biedrības Valakas nodaļu. Biedrībai patlaban ir 608 locekļi.

Latvijas-Igaunijas baznīcu konvencija.

Latvijas un Igaunijas baznīcu virsvalde pieņēmusi Latvijas-Igaunijas luterāņu baznīcu starpā noslēdzamās konvencijas projektu. Abas baznīcas apņemas savā zemē iecelt amatā attiecīgās tautības mācītājus. Tā, piemēram, Igaunija var sūtīt igauņu baznīcām Latvijā un tāpat Latvija latviešu baznīcām Igaunijā savas valsts mācītājus, bez kā tiem būtu jāmaina sava pavalstniecība.

Baltijas valstu paviljons Parīzes pasaules izstādē.

Paviljons celts pēc igauņu arhitekta A. Nirnberga projekta, iekārtojot katrai valstij savu nodaļu un kopēju reprezentācijas telpu. Paviljona kopējās telpas vidū novietota latvju mākslinieka G. Kaņepa veidota liela skulptūra, kas simbolizē visu triju Baltijas valstu vienību

heks — vann. adv. M. Antons, abiesimeheks — O. Nonats, sekretārideks — Balti osakonna juhataja E. Vigrabs ja Eesti saatkonna I. sekretār V. Kruus, laekahoidjaks — V. Ivask, juhatusliikmeiks — F. Lasmanis, prof. Dr. A. Tentelis, V. Munters, kindr. Kr. Berkis, H. Albats ja H. Rosenfeldt. Juhatus kandidaatideks — kindr. K. Danenbergs, J. Rapa ja J. Spilva. Revisjoni komisjoni — direkt. E. Osoliņš, direkt. P. Ģeidans ja adv. J. Vapa.

Ministrid F. Akel ja Ed. Krieviņš — Eesti-Lāti ūhingu auliikmeiks.

Eesti-Lāti sōprusūhingu peakoosolekul valiti ūhingu auliikmeteks vālisminister Dr. F. Akel ja Latvija saadik Tallinnas Edg. Krieviņš.

Ūhingu juhatusse valiti: esimeheks prof. A. Piip, abiesimeesteks Rahvapanga direktor A. Kask ja riigimajandusnōukogu esimees A. Jūрман, sekretārideks — Latvija saatkonna I. sekretār J. Gilberts ja vālisministeeriumi būroojuhataja V. Ojansoon, laekahoidjaks a.-s. «Eesti Kiviõli» direktor A. Merits, laekahoidja abiks K. Uusmaa ja juhatusliikmeiks: kirjanik Ed. Hubel (kultuur-sektsiooni juhataja), kohtupalati liige H. Kase (juriidilise sektsiooni juhataja), dir. J. Mölder (vālisūhenduste pidaja), dir. M. Raud, abilinnapea A. Uesson ja toimetaja J. Veelman (presse-sekretār).

Vālis-Eesti ūhingu aastane tōō.

Vālis-Eesti ūhingu 1936. a. aruandest nāhtub, et ūhingu tegevus on tunduvalt laienēnud ja kultuuriline side vāliseestlastega kōvenēnud. Mōōdunud aastal kōlastas kodumaad 147 vāliseestlast, kelle vastuvōtmisel ūhing tegev oli. Intensīvset tegevust avaldas lāinud aastal ka ūhingu Riia klubi. Sedasama vōib ūtelda ka Valga osakonna kohta. Ūhingul on praegu liikmeid 608.

Kirikute konventsioon Eesti ja Latvija vahel.

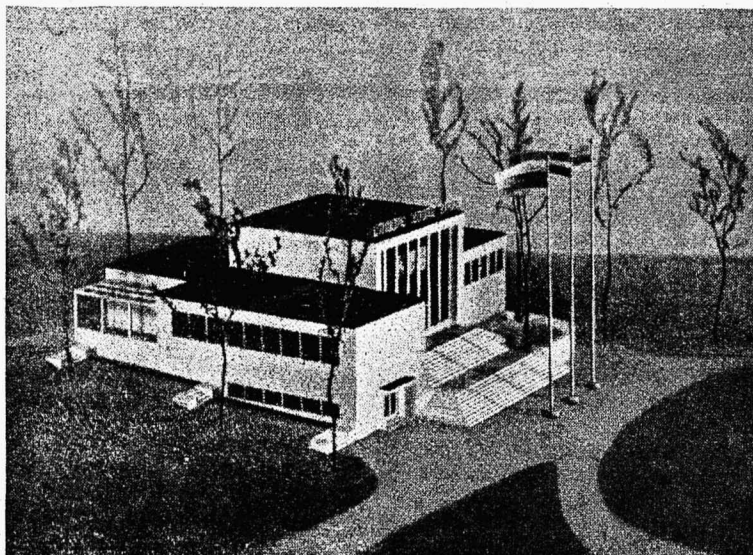
Latvija ja Eesti kirikuvalitsused on vastu vōtnud eelnōu Latvija ja Eesti luteriusu kirikute vahel sōlmitava konventsiooni kohta. Mōlemad kirikud lubavad omal maal ametisse seada rahvuslikke kirikuōpetajaid. Nii nāiteks vōib Eesti saata eesti kirikutele Latvijas¹ ja Latvija vastavalt oma kirikutele Eestis oma riigi ōpetajaid, ilma et nemad tarvitaksid vahētada kodakondsust.

Balti riikide paviljon Pariisi maailmanāitusel.

Paviljon on ehitatud eesti arhitekti A. Nirnbergi kavandi jārele, korraldadēs igale riigile oma osakonna ja ūhise representatsiooni-ruumi. Paviljoni ūhise ruumi keskelē on asetatud lāti kunstniku G. Kaņepi moodustatud ku-

un draudzību. Šīs telpas sienas klāj igauņu mākslinieka O. Rannamaa gleznojumi, kas izteic Baltijas valstu iedzīvotāju nodarbošanos un īpatnības.

ju, mis sūmboliseerib kogu kolme Balti riigi ūhisust ja sōprust. Selle ruumi seine katab eesti kunstniku O. Rannamaa maalid, mis kujutavad Balti riikide elanike elukutseid ja omapārasusi.

**Baltijas valstu paviljons Parīzes pasaules izstādē.
Balti riikide paviljon Pariisi maailmanāitusel.**

Tallinnas latviešu biedrības 35 gadi.

14. februārī Tallinnas latviešu biedrība, kas apvieno Igaunijas galvas pilsētā dzīvojošos latviešus, svinēja 35 gadu darbības atceri. Šai gadījumā biedrības telpās, kas bija greznotas brūklenāju vainagiem, lauru kokiem, Latvijas un Igaunijas krāsām, bija sarīkots svinīgs akts, kurā ieradās daudz lūgtu viesu un biedrības locekļu. Biedrības koris svētkos atklāja ar latviešu tautas dziesmu, kurai sekoja biedrības priekšnieka — Latvijas goda konsula J. Salmana runa. Runātājs atgādināja, ka Tallinnas latviešu biedrība dzimusi otrajā atmodas ritā. «Kaut gan ceļš ir bijis ērkšķains, biedrība ir izaugusi liela un palikusi neskārtā. 35 gadu laikā biedrība gājusi uz priekšu nospraustā mērķa virzienā un piedzīvojusi sava lielā sapņa piepildīšanos — brīvu Latviju un brīvu Igauniju. Brīvība deva jubilārei iespēju iet uz priekšu un darboties abu tautu sabiedriskās dzīves veidošanā. Lai Latvijas-Igaunijas zelta tilts un sabiedroto draudzība pastāv mūžīgi!» Dziedāja Igaunijas himnu, bet pēc runas atkārtojuma igauņu valodā — Latvijas himnu.

Īsu pārskatu par biedrības dzimšanu un izeidošanos sniedza priekšnieka biedrs A. Liepiņš. Biedrības dibināšanas doma radusies tai laikā, kad Tallinnā sāka darboties lielas fabrikas,

Tallinna Lāti Selts 35-aastane.

14. veebruaril pūhites Tallinna Lāti Selts, kelle ūmber koondunud Eesti pealinnas elavad lātlased, oma 35. aastapāeva. Sel puhul oli seltsi ruumes, mis kaunilt dekoreeritud palukatevarstet vanikute, loorberipuude ja Latvija ning Eesti vārvidega, korraldatud pidulik aktus, millele oli kogunenud rohkesti seltsi liikmeid ja kutsutud kūlalisi. Avanguks laulis seltsi koor ūhe Lāti rahvalaulu, millele jārgnes seltsi esimehe, Latvija asekonsuli J. Salmani avakōne. Kōneleja mārķis, et Tallinna Lāti Selts on sūndinud teisel ārkamishommikul. «Kuigi tee on olnud okkaline, on selts kasvanud suureks ja jāānud terveks. 35. a. jooksul on selts kāinud ūlesseatud sihi suunas ning saavutanud oma suure unistuse — vaba Eesti ja vaba Latvija. Vabadus andis jubilarile uut jōudu edasi rānata ja tegutseda mōlema rahva seltskondliku elu arendamisel. Eesti-Latvija vaheline kuldne sild ja liidu sōprus pūsigu igavesti». Laudī Eesti hūmni. Esimees kordas oma kōnet eesti keeles, mille järele laudī Lāti hūmni.

Lūhikese ūlevaate seltsi tekkimisest ja arenemisest andis abiesimees A. Liepiņš. Seltsi asutamise mōte kerkis ajastul, kui Tallinnas ehitati suured vabrikud, nagu Dvigatel, kus oli tōol palju lātlasi. Vene vōimud aga ei annud kerges-

kā Dvigatel, kur strādāja daudz latviešu. Krievu iestādes tomēr tik viegli nedeva biedrības dibināšanai atļauju, ko beidzot saņēma tikai 1902. gadā. Sevišķi intensīva biedrības darbība bija pasaules kara laikā. Biedrība organizēja un apmācīja te latviešu strēlniekus. Lielinieki biedrību slēdza un vairākus viņas darbiniekus apcietināja. Igaunijas patstāvības laikā biedrība daudz darījusi Tallinnā dzīvojošo latviešu kultūras prasību apmierināšanai un latviešu un igauņu tuvināšanā.

Jubilāre saņēma daudz apsveikumu. Tiem sekoja koncerta daļa un viesīga sadzīve.

Latvijas, Igaunijas un Lietuvas gaidu savienība.

Latvijas, Igaunijas un Lietuvas gaidu organizācijas noslēgušas savienību. Šis vienošanās rezultātā septembrī notiks Tērbatā visu triju valstu gaidu galveno štābu kopēja sapulce.

Iznākusi grāmata par Igauniju lietuviešu valodā.

Svešvalodu literatūra, kas iepazīstina ar Igauniju, kļuvusi atkal bagātāka par jaunu, saturīgu grāmatu. Tā iznākusi Kaunā lietuviešu valodā ar virsrakstu «Estija». Grāmatas autors ir Lietuvas sūtniecības Tallinnā atašejs Viktoras Ceseta, kas ar lielu interesi visu Igaunijā pavadīto gadu laikā iepazīšies ar igauņu tautu un zemi.

Lietuvju presē V. Cecetas grāmata «Estija» guvusi ļoti atzinīgas atsauksmes. Šis darbs ir neapšaubāmi liels solis uz priekšu Igaunijas un Lietuvas tuvināšanā.

Baltijas tautu laikraksts Sao Paulo.

10. martā Sao Paulo iznākušais Baltijas tautu laikraksts «O Baltico» sniedz ziņas portugāļu valodā par Latviju, Igauniju, Lietuvu un Somiju, kā arī par šo valstu turienes kolonijām. Šai numurā atrodam arī aprakstu par Igaunijas valsts svētko svinēšanu Sao Paulo igauņu biedrībā «Jaunās mājas». Laikraksta redaktors ir latvietis Jēkabs Āboliņš.

Kāpēc nav Baltijas filmu kronikas?

«Vaba Maa» raksta: «Par Baltijas valstu sadarbību filmas nozarē ir jau vienu otru reizi runāts, bet tālāk par vārdiem neesam tikuši. Kad runāja par Baltijas valstu kopējo produkciju lielāku filmu radīšanā, tad tur nekas nevarēja iznākt saimniecisku apstākļu dēļ. Bet tuvākai sadarbībai starp Baltijas valstīm notikumu filmas nozarē vajadzētu būt iespējamai, vai nu kopējas Baltijas filmu kronikas veidā vai mazākais šo valstu filmu kroniku apmaiņas ceļā.

Baltijas valstis cenšas koordinēt savu kopdarbību politiskā un saimnieciskā laukā. Filmu tirdzniecībā un kino lietās Igaunijai, Latvijai un

ti luba seltsi asutamiseks, see saadi alles 1902. aastal. Eriti intensiivne oli seltsi tegevus maailmasõja päevil. Selts organiseeris ja õpetas siin Lāti kütte. Enamlaste võimu päevil suleti selts võimumeeste poolt, mõned tema juhtivad tegelesed vangistati. Eesti iseseisvuse päevil on selts palju teinud Tallinnas asuvate lātlaste kultuuriliste nõuete rahuldamiseks ja eestlaste ning lātlaste lähendamiseks.

Juubilarile saadeti palju tervitusi. Nendele järgnes kontserdiosa ja mõnus koosviibimine.

Eesti, Latvija ja Leedu gaidide sõprusliit.

Latvija, Eesti ja Leedu gaidid sõlmisid liidu, mille tulemusena septembrikuus peetakse Tartus esimene Latvija-Eesti-Leedu peastaapide ühine koosolek.

Ilmus leedukeelne teos Eesti üle.

Võõrkeelne Eesti tutvustamiskirjandus rikkastus uue nāgusa ja sisuka raamatuga Eesti üle. See ilmus Kaunases leedukeelsena, pealkirja all «Estija». Raamatu autoriks on Leedu saatkonna atashe Tallinnas Viktoras Ceseta, kes suure huviga on kõigi Eestis veedetud aastate jooksul tutvunenud Eesti maa ja rahvaga.

Leedu ajakirjanduses on V. Ceseta raamat «Estija» saanud väga kiitvate arvustuste õsali-seks. Kahtlemata on see teos suureks sammuks edasi Eesti ja Leedu kultuurilise lähenemise teel.

Balti rahvaste leht Sao Paulos.

10. märtsil Sao Paulos ilmunud Balti rahvaste ajaleht sisaldab portugali-keelseid teateid Eestist, Soomest, Latvijast ja Leedust ning nende rahvaste kohalikest kolooniatest. Sellest numbrist leiame ka teate Eesti vabariigi aastapäeva pühitsemisest Sao Paulos eesti seltsis «Uus Kodu». Lehe toimetajaks on lātlane Jēkabs Āboliņš.

Lietuvai ir ciešākās saites, nekā jebkurā citā nozarē, jo ārzemju filmas mēdz pirkt visām Baltijas valstīm kopā. Igaunijas un Latvijas kinematografiem ir kopēji īpašnieki un filmu tirdzniecības uzņēmumi ir radniecīgi visās trīs valstīs. Bet iekšzemes filmu produkcijas nozarē Baltijas valstīm nav nekādu sakaru, kaut gan filma ir viens no labākajiem iepazīšanās līdzekļiem, bet latvieši, igauņi un lietuvieši nevar lepoties, ka tie savu kaimiņu dzīves apstākļus labi pazītu.

Uz Igaunijas kino ekrāniem gadā neredz neviena metra latviešu filmas. Latvieši savos kinematografos neredz arī igauņu svarīgāko notiku-

mu un sasniegumu attēlus. Par Lietuvu nav ko runāt, jo no turienes neesam nekā redzējuši. Kad pagājušā gadā mūsu sabiedrotās Latvijas valsts svētkos kādā Tallinnas kinematografā demonstrēja Latvijas filmu kroniku, to bija gādājušas nevis kino uzņēmēju, bet gan diplomātiskās aprindas.

Ja mēs dažkārt iekšzemes kronikas rāmjos rādām ārzemju filmu uzņēmumus, tad lai tie mazākais būtu no tām zemēm, ar kurām iepazīšanās un tuvināšanās mums ir svarīga. Filmai jāiepazīstina mūs arī ar ārzemēm. Tagad igauņu filmu kronika neiet uz ārzemju ekrāniem. Pats par sevi saprotams ir tas, ka iekams iekarojam ar savu notikumu filmu pasaules kino ekrānus, ir gudrāk atrast tai demonstrēšanas iespējas pie kaimiņiem.

Latvijas-Igaunijas biedrības Mēnešraksts iznāk četras reizes gadā. Mēnešraksta gada abonements Latvijā Ls 2,—, Igaunijā, Lietuvā un citās zemēs Ls 3,—. Atsevišķa burtnīca Latvijā Ls 0,50, Igaunijā Kr. 0,50. Redakcijas adrese: Rīgā, Marijas ielā Nr. 35, dz. 6. Tālr. 28960. Izdevniecības, ekspedīcijas, pasūtījumu un naudas pārvedumu adrese: Latvijas-Igaunijas biedrības mantzinim V. Ivaska kungam, Šķūņu ielā 16, «Petcholca» kantorī. Tālr. 23066. u. 23062. Latvijas-Igaunijas b-bas adrese: Rīgā, Skolas ielā 13, dz. 3.

Kad notikumu filmu apmaiņa starp kaimiņu valstīm jau būtu tik tālu, ka vienmēr redzētu viens otra zemes notikumus filmā, varētu sākt runāt par Baltijas filmu kronikas radišanu.

Baltijas valstīm ir diezgan interesanta, ko filmēt, lai gadā sastādītu pusduci filmu kroniku, kas būtu Baltijas valstu notikumu kvintesence un varētu atrast ceļu arī uz lielvalstu ekrāniem. Šādā veidā sastādītas «Baltijas filmu kronikas» būtu svešajām tautām interesantas kā dokumentāras vai kultūras filmas par to Eiropas daļu, kurā tik maz pazīst, bet par kuru bieži vien jārūnā, atrisinot svarīgus politiskus jautājumus. Baltijas valstu kopējai kronikai būtu daudz vieglāk tikt uz Rietumeiropas ekrāniem nekā atsevišķu valstu notikumu filmām.»

Lāti-Eesti ūhingu Kuukiri ilmub neli korda aastas. Kuukirja tellimishind aastas Latvijas Ls 2,—, Eestis, Leedus ja teistes maades Ls 3,—. Ūksik vihk Latvijas 0,50, Eestis Kr. 0,50. Toimetuse adress — Rīgā, Marijas ielā 35, dz. 6. Tel. 28960. Vāljaandja, talituse, tellimiste ja rahasaadetiste adress: Lāti-Eesti ūhingu laekahoidjale hārā V. Ivaskile, Šķūņu ielā 16, «Petcholca» kontoris. Telef. 23066 ja 23062. Lāti-Eesti ūhingu adress: Rīgā, Skolas ielā 13, korter 3.

Izdevēja: Latvijas-Igaunijas biedrība. Atbildīgais redaktors: Otto Nonācs

Tekstilrūpniecības A/S.

**RĪGAS
MANUFAKTŪRA**

Valde: Rīgā, M. Kalēju ielā 10/12
Tālrunis 3564

Vērptuves nodaļa: **Kokvilnas dzijas rūpniecības vajadzībām un tvists**
jēli, balināti un krāsoti

Austuves nodaļa: **Kokvilnas audumi, visāda veida**
jēli, balināti, krāsoti un raibi austi

Centrālā
Savienība

TURĪBA

Rīgā, Dzirnavu ielā Nr. 68

A p v i e n o

Latvijas patērētāju un citus tirdznieciskos kooperātīvus

A p g ā d ā

Vairumā dažādas preces, ražošanas un darba mašīnas, rīkus un piederumus

I e k ā r t o

piensaimnieku sabiedrību, patērētāju kooperātīvu un citus ražošanas uzņēmumus un pārdotavas

Latvijas Tautas Banka

RĪGĀ, BRĪVĪBAS IELĀ 24

Izved visas banku operācijas
ar sabiedriskām organizācijām un
atsevišķām personām

Pērk un pārdod Valsts Zemes Bankas
parādu pārjaunošanas ķīlu zīmes

Iekasē vekselus 190 vietās Latvijā
un ārzemēs

ARMIJAS EKONOMISKAIS VEIKALS

Rīgā, Audēju ielā 16

NODAĻAS:

Daugavpili, Vadona ielā 16

Rēzeknē, 15. maija ielā 16.

Liepājā, Rōžu ielā 9-10

Rīgā, Brīvības bulv. 3.

PIEDĀVĀ VAIRUMĀ UN MAZUMĀ:

Audumus ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

dāmu un kungu mēteļiem, uzvalkiem un veļai, vietējā un ārzemju ražojuma, visjaunākos musturos un krāsās.

Galanterijas preces ■ ■

gatavu veļu apkaklītes, kravates, adītas vestes, zeķes, cimdus, lietus sargus u. t. t.

Apavus ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■

dāmām, kungiem un bērniem; rītkurpes, galošas u. t. t.

Karavīru piederumus ■

pistoles, patronas, zīmotnes, reglāmentus, jostas, topografiskās kartes u. t. t.

Gatavus apģērbus ■ ■

kungiem — modernus uzvalkus un mēteļus. Lietus mēteļus un brezenta mēteļus medniekiem, makšķerniekiem u. c. Izgatavo arī pēc mēra civil- un visus formas apģērbus. Skaistas sudrablapsas un zvērādas.

Pārtikas preces ■ ■ ■ ■

zivju, sakņu un gaļas konservus, augļus, saldumus, cepumus, delikatesu un tabakas preces.

RĪGAS NODAĻĀ, BRĪVĪBAS BULV. 3

Gatavus dāmu un bērnu apģērbus.

Dāmu, kungu un bērnu cepures.

Dāmu un kungu modes preces.

Parfimēriju.

Dāmu, kungu un bērnu veļu.

Rotas lietas un mākslīgas puķes.

TĀLRUŅI:

Manufaktūras nod. 24210.

Pārtikas nod. 30245.

Galanterijas nod. 24790.

Rīgas nod. 27139.

Vairuma nod. 23901.

Kantoris 22095.

Vīnu nod. 27329.